הישיבה העשרים של הכנסת הראשונה

ה׳ ניסן תש״ט (4 אפריל 1949)

תל־אביב, בנין הכנסת, שעה 16.08

א. סדר־היום

היו״ר י. שפרינצק:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. קיבלתם את סדר־היום, אך יחולו בו שינויים אחדים. סעיף ה׳, „חוק להארכת תוקף של תקנות־שעת־חירום״, המובא על־ידי הממשלה, מתייחס למספר חוקים חשובים אשר תקפם פג ב־14 באפריל. אך היות ובמועצת־המדינה הוחלט בזמנו להעביר חוקים אלה לדיון בוועדות הנוגעות בדבר, מצאנו לנחוץ, בהסכמת ועדת־הכנסת, לקבוע סדר כזה:

במקום ישיבות הכנסת ביום ג׳ וביום ד׳ יפעלו הוועדות, והחוקים האלה יובאו לכנסת, לאחר שהוועדות ידונו בהם.

אין זה משנה מהמקובל בכנסת (אני אומר „המקובל״, אבל הדבר טעון דיון בוועדת התקנון) ביחס לדיון הכללי, מה שקוראים „קריאה ראשונה״. הצענו לוועדות שהן יקבעו, אם יהיה צורך בדיון כללי בחוקים שיועברו אליהן. במקרה שיהיה צורך בדיון כללי, נוכל לקיימו בישיבת הכנסת לפני חופשת פסח. החוקים, אשר יוסכם עליהם בכנסת, נוכל לקבלם עד ה־14 באפריל.

ייתכן שיהיה צורך לקיים ישיבה קצרה ביום ד׳ בערב או ביום ה׳ בבוקר. בסדר־היום יש סעיף: „הוראת שעה — תוספת לחוק המעבר״; אם הממשלה תביא את ההוראות הנ״ל, יהיה אולי צורך בישיבה מיוחדת לענין זה.

נדון על חוק תקציב אפריל שעבר את ועדת־הכספים; צפוי לנו דיון כללי בעניני התקציב לשלושה חדשים ואבקש את חברי הכנסת להירשם; כן עומדים לדיון: החוק לתיקון פקודת עובדי ממשלת ארץ־ישראל תש״ט; חוק לתיקון פקודת המלווה העממי.

ב. ההסכמים על שביתת־נשק עם ארצות־ערב

היו״ר י. שפרינצק:

לפני שנעבור לסדר־היום אתן את רשות הדיבור לראש־הממשלה.

ראש־הממשלה ד. בן־גוריון:

אדוני היו״ר!

עלי למסור הודעה קצרה לכנסת על ההסכם שנחתם אמש ברודוס, במקצת גם על ההסכמים שקדמו לו ואולי גם על אלה שיבואו אחריו.

כידוע, נחתמו עד עכשיו הסכמים (אני חושב בכלל, שלא יהיה בזה משום גילוי סודות) עם מצרים בסוף פברואר, עם לבנון במארס, ועם עבר־הירדן אמש. הסכמים אלה באו כתוצאה מהחלטה מועצת הבטחון מה־16 בנובמבר, שדרשה מהצדדים בסכסוך בארץ לעשות במקום הפוגה הסכמים על שביתת־נשק כצעד לקראת השלום.

הממשלה הזמנית הסכימה אז לתביעתה זו של מועצת הבטחון, וגם מצרים הביעה לה את הסכמתה הפרינציפיונית, אך למעשה, סירבה, והיא לימדה זכות על סירובה בסירוב ממשלת ישראל לקיים את החלטות מועצת הבטחון מה־4 לנובמבר, בדבר החזרת צבאותינו מהנגב ונסיגתנו לעמדות שעמדנו בהם לפני ה־12 באוקטובר — לפני המערכה הראשונה, מערכת שבעת הימים עם מצרים בנגב.

לאחר שמצרים עמדה בסירובה, הודענו למפקחי או״ם, שהממשלה הזמנית רואה חובה לעצמה לשמור על חופש פעולתה: א. כדי להגן על הטריטוריה שלנו; ב. כדי להחיש את השלום. והתחילה מערכה על עוג׳ה. המערכה הזאת השיגה את שתי התכליות שהוצגו לה: שיחררה את כל הנגב מהאויב המצרי וגם הביאה את מצרים לידי משא־ומתן על שביתת נשק.

בהסכם ההוא, שנחתם בסוף פברואר, נקבעה המתכונת של ההסכמים ממין זה. תכנם הוא: אין הסכם זה קובע שום דבר מבחינה פוליטית או טריטוריאלית; ואין הוא אלא הסכם צבאי בלבד. הוא קובע, עד איזה קו יכול הצבא של כל הצדדים להתנועע; ומהו טיב הכוחות שיכולים להתנועע בשטחים מסויימים. אולם אין בהסכם זה שום דבר הפוגע או קובע בזכויות ובתביעות ובאינטרסים של אחד הצדדים. כל זה יהיה ענין למשא־ומתן מיוחד — למשא־ומתן על שלום.

ההסכם לשביתת נשק רק מחליף את ההפוגה בהסכם בעל תוקף גדול יותר. ובהסכם המצרי נקבע, שהשטח שבו נלחמו שני הצדדים נחלק לשנים: בחצי אחד של השטח מותר לשני הצדדים להחזיק רק כוחות הגנה. לגבי הנגב המצרי פירוש הדבר, שגם מצרים וגם ממשלת ישראל רשאיות להחזיק מעבר לקווים שנקבעו — רק כוחות הגנה, ולא כוחות תוקפניים. אולם בחצי השני של החזית, בחצי המזרחי, יכולה ממשלת ישראל להחזיק גם כוחות תוקפניים. ולמטרה זו נחלק הנגב באמצעו — בין הגבול המצרי ובין גבולו של עבר־הירדן — לחלק המזרחי והמערבי. במזרח לא נעשתה שום הגבלה לא לכמות הכוחות שלנו ולא לציודם ולתנועותיהם, ורק בחלק המערבי, הגובל עם מצרים, שם יכלה ממשלת ישראל

להחזיק רק כוחות הגנה, כפי שנקבעו בהסכם מיוחד על־ידי שני הצדדים.

הסכם זה שימש דוגמה להסכמים שבאו אחריו. אני רק אוסיף מלה אחת על ההסכם עם מצרים, דבר שלא יכולתי להגיד בתשובה לוויכוח הכללי על תכנית הממ־שלה. כשנגעתי קצת בהסכם עם מצרים אמרתי, שאנו ראינו בו שני חיובים. החיוב האחד שבהסכם הוא הישג פוליטי ומוסרי: ששתי הארצות השכנות, שבעצם אין שום ניגודים היסטוריים ביניהן, מצאו בפעם הראשונה אפשרות לשבת כשני צדדים שווים ולמצוא דרך של הסכם, אם כי עוד לא פוליטי, הרי לכל הפחות להפסיק ריב מזויין. ביחוד ייחסנו ערך לדבר זה, מכיוון שמצרים היא הגדולה בארצות ערב, ובלי ספק עצמאית ביותר ביניהן.

והחיוב השני, שאמרתי אז שאינני יכול לדבר עליו, והוכרחתי לחכות עד חתימת ההסכם האחרון עם עבר הירדן: ההסכם עם מצרים על הפסקה מוחלטת של כל ריב מזויין, ועל נסיגת כל הכוחות המצריים לעבר הגבול, פרט לכוחות הגנה מסויימים בקו עזה־רפיח, ועל הס־כמתה של מצרים, שאנחנו יכולים להחזיק את כל הכו־חות הדרושים לנו בחלק המזרחי של הנגב, — הסכם זה איפשר יותר חופש לתנועות הצבא, שאמנם גם מקודם נמצאו כמעט בכל שטחי הנגב שלנו, אלא שחופש תנועתם היה במידה רבה מאד מסוייג וגם כבול. כי כל מי שזוכר את המפה של הנגב יודע, שזהו משולש ההולך ונעשה צר יותר ויותר בקצהו הדרומי עד שמגיע לחוף ים־סוף, ושאר השטח שלנו, של נגב מדינת ישראל, נמצא לא רק על הים, שהוא כולו בידי מדינות עוינות — מצרים, עבר הירדן, סעודיה — אלא גם שהמפתח והכניסה לים־סוף נמצא כולו בידי אנגליה, ושכניסת כוחות יהודים לקצה המשולש הזה עלולה להיות כניסה למלכודת מות, בלי היכולת לצאת משם כשהיא מוקפת אויבים פוטנציאליים מכל הצדדים.

ולכן היו עד אז תנועותינו בנגב ובקצה הנגב מוג־בלות ומסויימות מאד. ההסכם עם מצרים נתן חופש תנועה גדול בהרבה לצבא שלנו, שבאמת עזר לנו לבצר את העמדות שהיו בידינו עוד מקודם — ולהוציא את כל הכוחות הזרים שנמצאו שם קודם — אמנם בלי כל מלחמה, כי הם בצדק לא מצאו את עצמם בטוחים שם ונסוגו מרצון עצמם, מפני שראו, שצבא ישראל, לא רק שיש לו זכות לחופש פעולה, אלא הוא גם יודע להשתמש בו באופן יעיל.

וכאן היתה לפנינו דוגמה הפוכה משל הדוגמות הקודמות בנגב. מקודם היו שני מקרים שפעולה צבאית הכשירה הישג פוליטי. הפעם היתה פעולה הפוכה: הוז־תימה ברודוס הכשירה הישג צבאי וגם ישובי חשוב מאוד.

לאחר ההסכם עם מצרים, שבמידה ידועה גוללה את הפחד משאר מדינות ערב לנהל משא־ומתן — אם המדינה הגדולה והעצמאית ביותר רשאית לעשות זאת, הרי גם המדינות הקטנות יותר ראו זכות לעצמן ללכת בעקבו־תיה — הושג ההסכם עם לבנון, ואתמול ההסכם עם עבר־הירדן.

גם הסכם זה כמו ההסכם עם מצרים ועם לבנון, איננו אלא צבאי בלבד. אין הוא קובע לפי שעה שום דבר פוליטי או טריטוריאלי. הוא רק קובע קו מסויים — הנמשך מאילת ועד דרומה של הכנרת, ומשם דרך הגל־בוע וריכסי הגבעות בשומרון עד ריכסי הגבעות ביהודה, ומשם לירושלים — שמשני עבריו יכולים בתנאים מסויי־מים להתנועע הכוחות הצבאיים של שני הצדדים. אולם משא־ומתן זה היה אולי הקשה ביותר בין אלה שהיו לנו עד עכשיו, אם כי הוא היה מוגבל רק לענינים צב־איים בלבד. הקושי האחד היה: שכאן גלום כל הקומפלכס של בעיית ירושלים, לא רק העיר ירושלים, אלא גם הדרך לירושלים. הקושי השני הוא הנגב.

עבר הירדן, שהיא פחות עצמאית בהרבה ממצרים (ק ר י א ה: לא עבר־הירדן, הממלכה ההאשימית־היר־דנית), וגם ממשלת אנגליה שלה היא כפופה לא מעט, תבעו חלקים חשובים בנגב.

והקושי השלישי היה המשולש. כפי שאתם יודעים נמצאו עד עכשיו במשולש כוחות עיראקיים. עיראק היתה עד עכשיו, ונשארה במדה ידועה, הממשלה שסירבה לקיים את החלטת מועצת הבטחון ולנהל מו"מ עם ממשלת ישראל על שביתת־נשק. לפני זמן מה הודיע מיניסטר־החוץ העיראקי לבא־כוח האו"מ ד"ר באנץ', שעיראק מיל־אה את ידי עבר־הירדן לנהל מו"מ בשמה והיא עומדת לסגת מן העמדות אשר העיראקים תפשו במשולש.

הקושי בנגב סולק ע"י כך, שעבר־הירדן הסכימה, שקו שביתת־הנשק בינינו ובינה יהיה הקו הבינלאומי, שהיה קיים בימי המנדאט, לאורך הערבה עד אילת ועד בכלל, ושם הוא חוצה את ים המלח באמצע ומגיע עד עין־גדי.

בנגע לקשיים בקומפלכס של ירושלים והדרך לי־רושלים, הוסכם, שלפי שעה ידונו אך ורק בקביעת הקו לפי המצב הקיים, ועל כל השאלות המסובכות, גם הצב־איות וגם הפוליטיות־טריטוריאליות של גישה חפשית להר הצופים, הר הזיתים, כביש לטרון — על כל אלה יתנהל מו"מ מיוחד לא באמצעות או"מ, אלא ע"י שני הצדדים בלבד.

ענין המשולש הוקל בעיקר ע"י כך, שעיראק הודיעה למתווך מטעם או"מ, לד"ר באנץ', כי היא ממלאה את ידי עבר־הירדן לנהל מו"מ בשמה ושהיא מוכנה גם לסגת מן העמדות שתפסה במשולש. כפי שאתם יודעים תפסו העיראקים עמדות בשעות האהרונות לפני ההפוגה האח־רונה ביולי, בתוך השטח של מדינת ישראל, בתוך צומת של ישובים שלנו. המצב במקום הזה היה בלתי שקט ביותר ופחות בטוח מכל מקום אחר בארץ. אני רוצה לציין לשבח הצד השני, שהבין שאי־אפשר להשאיר את הקו הזה כמו שהיה, ותמורת ויתור שלנו בדרום, במחוז חברון, ויתר הוא על שטח בתיכון, מכפר קאסם ליד בקה וג'לג'יליה בצפון ומשם דרומה לכביש ואדי־ערה ועד רוכסי הגלבוע, ובאופן כזה, הקו שהונח עכשיו בהסכם שביתת־הנשק לא יהיה הקו שהיה בינינו ובין העיראקים עד עכשיו, אלא בתיכון יהיה בערך חמשה ק"מ מזרחה, פרט לשתי נקודות: בקלקיליה ובתול־כרם, המשמשות מעין בליטה. והוא הדין לאורך ואדי־ערה, העובר לעבר הקו הצבאי שלנו, מבלי לקבוע בזה סופית, מה יהיה גורלו הפוליטי והטריטוריאלי. כן גם הקו שלנו בעמק: מן העמק עד עמק הירדן הוא זז דרומה מהעבר השני של ריכסי הגלבוע. אשר לקו הרכבת מלוד עד חיפה, הרי חוץ משתי הנקודות ליד קלקיליה ותול־כרם — ביחס לקלקיליה עוד לא קיבלתי את המפה הרשמית, לכן אינני יודע בבטחון אם גם על יד קלקיליה או רק על יד תול־כרם — אבל חוץ משתי התחנות הללו נמצאת כל הדרך מלוד עד חיפה מעבר לקו הצבאי שלנו. בשטח ששם צבאנו מתנועע, יימצא כביש קלקיליה—תול־כרם בתוך הקו שלנו, חוץ משתי הנקודות האלה. וכן גם כל הכביש של ואדי ערה יימצא בשטח תנועת הצבא שלנו

והקו יהיה בדרומו של ואדי־ערה באופן שהתנועה לעמק, לעפולה, תהיה קצרה יותר, כמו שהיתה בימי שלום.

לעומת זאת עשינו גם אנחנו ויתור, שגם הוא ויתור צבאי, מפני שעוד לא נקבע שום דבר טריטוריאלי, והוא בסביבת חברון: הקו הצבאי של עבר־הירדן בסביבת חברון, במקום שיהיה חופש תנועה — יהיה קצת יותר מערבה מאשר קודם.

רצוני, שהכנסת תעריך את העובדה, שמאמץ זה של שביתת־הנשק איננו עדיין מאמץ של שלום. אי אפשר להגיד שכבר השגנו שלום עם המדינות הערביות, עוד הדרך אינה קרובה כל כך. אין גם להגיד, שקבענו יציבות ובטחון בכל השטחים הללו שעליהם חלים ההסכמים; ביחוד בשטח ירושלים, הכולל את הדרך, הכביש מלטרון עד שער הגיא — שעל זה יתנהל עוד מו"מ לחוד בלי התערבות אנשי או"מ, ע"י ועדה של ארבעה — שנים שלנו ושנים של עבר הירדן; כן יתנהל מו"מ גם על הבטחת גישה חפשית להר הצופים, לעבודה חפשית ולבט־חון באוניברסיטה וב„הדסה", ועל חידוש תנועת הרכבת מיפו־תל־אביב עד ירושלים וחיפה.

על הענינים האלה מתנהל מו"מ. אי אפשר להגיד מראש, שזה יצליח. וגם זה לא יהיה עוד מו"מ על שלום ועל סידורים סופיים. אלה הם סידורים בגדר הסכם על שביתת נשק.

ועם כל אלה חושבים אנו, שהמאמץ הזה היה כדאי. המאמץ הזה היה צעד חשוב לקראת שלום ויציבות; וכשאנו מדברים על שלום, אין אנו מתכוונים לשלום שצד אחד מכתיב לשני. אנו רוצים שלום עם עמי ערב תוך יחסי אמון ואינטרס הדדי. אנו חושבים, שכל צעד המקרב את השלום, משחרר את מדינות ערב משיעבוד לאימפריה זרה, מגדיל את עצמאותן. אנו חושבים את זה לאינטרס חיוני של מדינת ישראל, שהמדינות השכנות תהיינה עד כמה שאפשר עצמאיות יותר, בלתי תלויות בכוחות זרים, יהיו הכוחות הזרים מי שיהיו. אנו מאמינים, שעצמאותן תאפשר התקדמות פנימית, כלכלית וסוציאלית. וגם את זה אנו חושבים לאינטרס החיוני של מדינת ישראל.

במובן זה אנו רואים בהסכמים האלה צעד חשוב לקראת השלום. אנו רואים בהם צעד חשוב לקראת ביצור מעמדה של מדינת ישראל בחלק גדול של העולם, שהיה עד עכשיו שבוי בידי הפרופאגנדה האנטי־יהודית של מש־רד החוץ הבריטי שהציג אותנו כאויב לעמים האסיאתיים, ובמיוחד לעמים המוסלמים. אם נפרץ הפרץ הראשון בי־חסו של עם מוסלמי גדול למדינת ישראל, והושגה הכרתה של תורכיה במדינת ישראל, הרי אין ספק, שהס־כמים אלה מילאו איזה תפקיד, אם כי לא אומר שהם היו הסיבה היחידה, כי לתורכיה לא היה שום אינטרס להתנגד למדינת ישראל ולעמוד אתה ביחסי זרות. להיפך.

אם כי לא נפתרו עדיין כל השאלות הקשות, הטריטורי־אליות והפוליטיות העומדות לפנינו, הרי הממשלה הזאת, כמו הממשלה הזמנית שהתחילה במו"מ זה, הביאה את ההסכם עם מצרים לידי גמר, והוא רואה בזה צעד חשוב לקראת ביצורה של מדינת ישראל, לקראת שלום בינינו ובין העם הערבי, שלום שאנו רואים בו אינטרס היסטורי משותף גדול גם לנו וגם לעם הערבי.

ולבסוף אני רוצה להביע הוקרה למתווך של או"מ, ד"ר באנץ', שעזר הרבה לסיומם המוצלח של שלושה הסכמים אלה. לא תמיד היו צירינו יכולים לראות עצמם תמימי דעה עם באנץ'. ייתכן שגם צירי הצד השני לא תמיד ראו עצמם תמימי דעים אתו. אך כל הזמן ידענו שלפנינו עומד אדם, שאין לו שום מגמה אחרת, מאשר להביא שלום לחבל זה של העולם. ואת התפקיד הזה הוא מילא בכשרון רב ובהצ־לחה רבה, ובשם הממשלה אני מביע לו עכשיו את הכרת תודתנו.

מ. בגין (תנועת החרות):

כבוד היו"ר! כנסת נעלה!

לפני שנפתחה ישיבה זו הגשתי ליו"ר הכנסת הצעה בכתב, ואני מתכבד לחזור על תכנה בפני המליאה. וזו לשון ההצעה: אנחנו מבקשים להעלות ללא דיחוי על סדר־יומה של ישיבה זו של הכנסת את הדיון בהצעה להביע אי־אמון בממשלת מר בן־גוריון נוכח העובדה, שממשלה זו חתמה על הסכם שיעבוד עם עבדה של בריטניה, עם שליטה של המדינה, המכנה את עצמה—ולחרפתנו הרבה, מצא השם הזה את אישורו במסמך רשמי, ונחתם ע"י ממשלת ישראל — „הממלכה ההאשימית הירדנית", המש־תרעת באישור מעשי מטעם ממשלת ישראל משני עברי הירדן. ע"י כך הפקירה ממשלת ישראל בידי אותו מלך עבד שטח עצום של החלק המערבי של המולדת, ולמעשה הפקירה אותו לא בידיו הוא, אלא בידי אדוניו הבריטיים, מאחר שידוע היטב לממשלת ישראל, כי אותה הממלכה, המכנה את עצמה „הממלכה ההאשימית הירדנית", קשורה בהסכם עם ממלכת בריטניה, שלפיו רשאית בריטניה להח־זיק כל כוח צבאי שתמצא לנחוץ בכל שטח הכפוף לשליט „הממלכה ההאשימית הירדנית".

משמעות ההסכם הזה היא, שהבריטים רשאים כאוות נפשם לחזור לא"י המערבית ולהקים שם את בסיסיהם הצבאיים. ההסכם לפי משמעותו איננו צבאי, הוא הסכם פוליטי ממדרגה ראשונה. משמעות ההסכם הזה היא, שלמעשה שיעבדנו היום הזה את מדינתנו לבווין, אחרי מלחמת שיחרור שהתנהלה נגד המשעבד.

ראש־הממשלה עצמו הרגיש, שכנראה נבדל הסכם זה בכל זאת במידה רבה מאד מן ההסכמים שנחתמו עם מצרים והלבנון. לכן מצא ראש־הממשלה לנחוץ למסור בפני הכנסת הודעה, שלא הסבירה כמעט מאומה, כי את כל הפרטים שסיפר קראנו בעתונות; אבל הוא הרגיש שבכל זאת נחתם הסכם עם מדינה, שהיא פחות עצמאית מאשר ארצות ערב. אינני יודע, אם עבדות יכולה להיות פחות או יותר עצמאית. ראש־הממשלה מנסה להטעות את הכנסת ולהטעות את העם, כי הנה נעשה צעד לקראת השלום. נעשה צעד לקראת השתעבדות. נעשתה הפקרת הדם הזה שנשפך. אנחנו דורשים מולדת חפשית, עצמאית באמת. צעד זה, שעשתה הממשלה, מוביל אותנו לשיעבוד. ההסכם הזה נבדל במידה רבה מן ההסכמים הקודמים. הצעד, שהממשלה עשתה, הוא צעד חמור ביותר לקראת שיעבוד. הגיע הזמן, שהכנסת תדון על הצעה להביע אי־אמון בממשלה, שמובילה את העם לתהום של השתעבדות לאויב.

ד. בר־גיר (מפ"ם):

כנסת נכבדה, בשם סיעת מפ"ם הנני לתבוע מהכנסת לפתוח בדיון מידי על חתימת הסכם שביתת־הנשק עם עבר־הירדן. סיעתי כופרת בזכותה הפורמאלית ובזכותה הענינית של ממשלת־ישראל לסיים משא־ומתן בענין נוקב כל כך על דעת עצמה, בלי נטילת חוות־דעת של הכנסת, על־ידי העמדתה בפני עובדות מוגמרות, בשעה שהכנסת פועלת את פעולתה הסדירה ומקיימת ועדה מיוחדת לעניני חוץ ובטחון. בענין החותך את גורלנו לשבט ולחסד לא

היתה ממשלת־ישראל רשאית לדון בלעדינו. סיעתנו כופרת בהסכם לא רק מטעמי פרוצדורה. היא כופרת בהסכם, משום שיש בו הכרה ב„ממשלת־הירדן ההאשימית"; זוהי הכרה ראשונה במדינה זאת בשם זה, לאחר שלבשה שם חדש בעקבות החלטת יריחו, כדי לסמל את רצונה ואת תאוותה להגדיל את גבולותיה ולרכוב על שתי גדות הירדן גם יחד.

שום ממשלה — לא ממשלת־בריטניה, האפוטרופוס הקבוע של ממשלת עבר־הירדן, ולא ממשלת מדינה אחרת, פרט למדינת־ישראל, עוד לא קראו את עבר־הירדן בשם זה. ונדמה לי שיש בהכרת עבר־הירדן ובשמה החדש דווקא משהו סמלי מצד הממשלה ומצד ראש הממשלה, אשר זה מזמן הכשיר את הקרקע ל„ברית לבבית" זאת, כשכינה את המלך עבדאללה בשם „הפאטריוט הערבי הגדול, המדינאי הערבי הנבון ביותר בדורנו", וכו' וכו'.

אנו כופרים בהסכם זה, שום שהוא אינו רק הסכם לשביתת־נשק; הוא הסכם של שלום במסווה של שביתת־נשק. הוא בא למעשה להשלים עם סיפוח חלקים נרחבים של ארץ־ישראל למדינה זרה. שום אומה, לא ועדת־הפיוס, לא המדינות הערביות השכנות, ושום גורם אחר בלעדינו עוד לא שמו את הגושפנקא שלהם על סיפוח חלקי ארץ נרחבים למדינה זרה. ואיזה חלקים? החלקים החיוניים ביותר, החלקים הקובעים את גורל הארץ, את שלימותה, את גורלה של ירושלים. בענין זה נוטלת לעצמה ממשלת־ישראל סמכות לקבוע על דעת עצמה, ללא חוות־דעת של הכנסת, ללא התייעצות מוקדמת עם ועדת־הבטחון וועדת־החוץ, עובדות מוגמרות אולי לדורות.

כן יודע ראש־הממשלה, יודעת הממשלה, ויודעת הכנסת, שההסכם הזה פירושו החזרת הבריטים לארץ; פירושו מציאות בווין וקלגסיו מחדש בארץ הזאת. כל ילד ברחוב יאשר לכם זאת: ברגע ששכם שייכת לעבדאללה, ניצבים שוב ממולנו כל כלי הנשק והמשחית של האימפריאליזם הבריטי בארץ הזאת. ודווקא אנחנו הראשונים הנותנים לכך אישור, לאחר שדווקא אנחנו ניהלנו במשך שנים מאבק מר נגד האימפריאליזם הבריטי בארץ.

משום כך מציעה סיעתי את ההצעה הבאה: הואיל וחוזה שביתת־הנשק בין ממשלת־ישראל וממשלתו של המלך עבדאללה משתמעת כהכרה בקיום „הממלכה הירדנית ההאשימית", כלומר בשליטתו של המלך עבדאללה על שטחים שבעבר המערבי של הירדן; הואיל וחוזה שביתת־הנשק מכיל סעיפים, אשר למעשה דנים מראש את סיפוחם של שטחי ארץ־ישראל המערבית ושל העיר ירושלים לממלכת עבדאללה; הואיל וסיפוחים אלה משמעם השתלטות של האימפריאליזם האנגלו־אמריקני על חלק מארץ־ישראל, באשר ממלכת עבדאללה אינה אלא מדינה ואסאלית שהתחייבה להרשות הקמת בסיסים זרים בכל שטח הנכלל בגבולותיה — הואיל וחוזה זה מייצב את עובדת חלוקת הארץ, דוחה הכנסת את חוזה שביתת־הנשק, שנחתם ברודוס ביום שלישי באפריל ש.ז.

ראש־הממשלה ד. בן־גוריון:

בשם הממשלה אני תומך בהצעה של ב"כ סיעת חרות לדון בהסכם זה.

י. ריפטין (מפ"ם):

כנסת נכבדה. בחוזי שביתת הנשק שנחתמו בין ממשלת ישראל לבין מדינות ערביות שכנות, אין סעיף על מועד הוועידה לכריתת שלום. מדובר על מגמה של שלום. גם לגבי המגמה של שלום אעיר כאן הערה, כיצד הדבר נוסח בחוזים האלה, אך בהם לא מדובר במפורש על מועד מחייב של מעבר לשלום. נשאלת השאלה — מדוע? האם מדינת ישראל לא היתה מוכנה לאחר תקופה ממושכת של שביתת נשק דה־פקטו ושל הפוגות מטעם האומות המאוחדות, לעבור באופן בלתי־אמצעי למשא־ומתן על שלום יציב. אני משער שממשלת ישראל היתה מוכנה למשא־ומתן כזה. כנראה, שהפארטנרים לא היו מוכנים למשא־ומתן על שלום. ואנחנו רואים התנהגות מעניינת של כמה מן הממשלות הערביות, שעמהן נחתם כבר הסכם של שביתת־נשק. הן מנהלות נגדנו, בפורם בין־לאומי, במוסדות האומות המאוחדות, בוועידות הבין־לאומיות, והן ממשיכות לנהל נגדנו מלחמה דיפלומטית די מסועפת, כאילו ההסכם של שביתת־הנשק איננו לגביהן שלב מעבר לשלום.

נשאלת השאלה — האם אין לחשוד שהמזימה להמשיך את המלחמה נגד מדינת־ישראל קיימת עדיין? נשאלת השאלה — האם אותם הכוחות המדיניים, הקובעים בבירות של מדינות ערב, משחקים עדיין משחק דיפלומטי שאינו מעיד על כוונה אמיתית לשלום? כי אלה הן אותן המדינות הדוחפות בצורות שונות את העולם למלחמה חדשה ואולי לא ויתרו על הידוש המלחמה כאן. אני רוצה להפנות את תשומת לבה של הכנסת לעובדה, שבנוסח ההסכמים האלה לא דובר בעצם על ההסכם בין מדינת־ישראל לבין המדינות האלה בדבר השלום בין ישראל לביניהן: החל מההסכם עם מצרים ודרך ההסכם עם הלבנון ועד להסכם האחרון. נאמר, כי בהסכמים אלה יש משום צעד להחזרת השלום בארץ־ישראל. לא זה בלבד שאין כאן התחייבות ליחסים לעתיד לבוא בין מדינת ישראל לבין המדינות השכנות, אלא ישנה כאן הסכמה פורמלית מצד ממשלת ישראל לראות גם במדינות שצבאותיהן פלשו לארץ־ישראל, צד מבחינה יורידית, מתוך הסכם שלנו, צד לפתרון שאלת ארץ־ישראל.

כך כתוב בכל החוזים האלה של שביתת נשק. אין השאלה שאלה פורמאלית בלבד. העובדה אינה רק עובדה פורמאלית, עובדה היא שהצבאות הפולשים יישארו במסגרת של ארץ־ישראל. מה היא הרצועה שנשארה בידי המצרים? ודאי שאין שום ערך בשביל המצרים בקיום הרצועה הזאת, אבל זהו איום נגד מדינת־ישראל, זהו איום של פלישה, איום של הקמת בסיסים צבאיים זרים. יותר משיש בו איום מצרי, יש בו איום אמריקאי־אנגלי על יסוד „ההסכם" עם מצרים. כיום הגענו להסכם השלישי.

מבחינת הפרוצדורה יש בו בהסכם זה דברים מוזרים. בעצם, היו במשולש צבאות עיראקיים; מהו, איפוא, הענין של שביתת נשק עם עבר־הירדן לגבי חזית עיראקית?! אין זה הסכם של שביתת נשק, כי אם הסכם לגבי הכתרת עבדאללה על חלק של ארץ־ישראל המערבית. זהו אקט פוליטי מובהק. ואיני יודע אם בזה נגמר תאבונו של עבדאללה. איני יודע אם אין אנו נותנים על־ידי אקט זה אישור למהלך מרחיק לכת של מדיניות אנגלו־אמריקאית. האם אין כאן ראשית ההתגשמות של חלום סוריה רבתי? איני יודע אם אין אנו נותנים בבת אחת אישור לשתי עובדות היסטוריות: ליצירת בסיס איסטראטגי־תוקפני־ריאקציוני של עבר

הירדן המורחבת, הכוח המשועבד ביותר במזרח הקרוב, ושעל שיחרורו משעבוד אפשר להילחם רק בדרך אחת: אם יתעוררו כוחות מהפכניים במזרח הקרוב מתוך ידידות עמנו ומתוך תמיכה שלנו. זוהי מדיניות המשלימה עם הרחבת הבסיס התוקפני האנטי־סובייטי, הריאקציוני, — שהמלך עבדאללה, ידידו של פראנקו, הוא רק המסמל שלו — עם סיפוחו של חלק מארץ־ישראל המערבית לעבר־הירדן.

רבותי! אני בטוח שלא רק הישוב היהודי והעם היהודי והתנועה הציונית בעולם אינם מוותרים על הסיכוי של שלמות ארץ־ישראל ורואים בהצעה של ברית בין מדינת־ישראל ובין מדינה ערבית דמוקראטית עצמאית סיכוי להחזרת שלמות הארץ, אלא גם הכוחות הערביים הדמוקראטיים אשר הם־הם בני־הברית שלנו. כוחות המרי הסוציאלי, אלה הנמצאים היום בבתי־סוהר ומחר יימצאו בשלטון בעיראק ובמצרים ובסוריה יבעבר הירדן, — מעונינים כמונו לשמור על הסיכוי של החזרת שלמות הארץ ומשום־כך מעונינים לא לכפות חלק מארץ־ישראל לאותן מדינות־בתי־הסוהר שעצמאותן המדינית היא פיקטיבית, ואשר עמהן אנו עושים הסכמים.

כנסת נכבדה! לממשלה לא היה יפוי־כוח להכריע הכרעה כל כך גורלית בלי דיון דמוקראטי, בלי הכרעתה של הכנסת. איש מאתנו אינו מתעלם מהערך החלקי של השיפורים הטריטוריאליים לגבי ישובי־הגבול ולגבי התחבורה של הארץ, אבל לא החישוב החלקי הוא הקובע. אני מסיים בתביעה לכנסת שלא תראה בדיון זה דבר שיאפשר, בהכרעה פורמאלית של הרמת ידים של הקואליציה, לעבור לסדר היום. אנחנו דורשים דיון נוקב. אותם החוזים של שביתת־הנשק עם עבדאללה אינם יכולים לחייב את הכנסת, אם העם היהודי, את מדינת ישראל, את הכוחות הדמוקראטיים בארץ ובמזרח התיכון כולו.

היו"ר י. שפרינצק:

אני מבקש את כל חברי־הכנסת לכבד את הסדר. נרשמו כבר עשרות נואמים, ואם כל נואם לא ישמור על עשרת הרגעים אשר לרשותו, לא נגמור את דיוננו. אני אשמור בדיוק על עשרת הרגעים ולא ארשה לעבור על הזמן הקצוב, עד שלא תוצע הצעה אחרת.

י. אידלסון (מפ"ם):

אני מציע חלוקת הזמן לפי הסיעות.

היו"ר י. שפרינצק:

רק בפתיחת הכנסת קבענו חלוקה כזאת על ידי סידור מוקדם. כאן אין סיעות, כאן חברי־הכנסת.

רשות הדיבור לחבר הכנסת ורהפטיג.

ז. ורהפטיג (החזית הדתית המאוחדת):

כנסת נכבדה, ראשית כל לעניין של יפוי־כוח הממשלה לנהל את המשא־ומתן ולחתום על ההסכם הזה. הענין נידון מספר פעמים במועצת־המדינה הזמנית ובוועדת־החוץ של מועצת־המדינה הזמנית. היתה או הצעה, שבאה מטעם סיעת מפ"ם, שלא יחתמו על ההסכם הזה אלא לאחר שמועצת־המדינה תקבע את הכללים, את העקרונות של ההסכם. הצעה זאת נדחתה. היא היתה פעמים אחדות בוועדת־החוץ והיא נדחתה. היא נדחתה גם במועצת־המדינה הזמנית. במועצת־המדינה הזמנית אישרנו או את הדין־וחשבון של שר־החוץ וקיבלנו לתשומת־לב את העקרונות כפי שהוא הציע אותם.

מכאן נובע שלממשלה, כל עוד לא חל שינוי ולא באה החלטה אחרת, היה יפוי־כוח לנהל את המשא־ומתן ולחתום על ההסכם הזה.

מהו בעצם החידוש בדבר שבמשא־ומתן הזה? אני יכול עוד להבין את ההתנגדות של אנשי חירות, אבל קשה קצת להבין את ההתנגדות של אנשי מפ"ם. בעצם, הסכם זה הולך בכיוון של גזירת החלוקה. גזירת החלוקה נתקבלה גם על־ידי אנשי מפ"ם. היא נתקבלה על־ידי אנשי מפ"ם בשעת הדיונים בלייק־סאכסס. גזירה אינה מתקבלת אף פעם מתוך רצון טוב. גם אנו סבורים, שוודאי גזירה, ואין אני רוצה להיכנס לענין ולשאול: גזירה — כמה זמן היא יכולה להתקיים? אבל הגזירה נתקבלה על ידינו, על־ידי הנהלת הסוכנות, על ידי הוועד הפועל הציוני, על־ידי כל אותם הגורמים שאנשי מפ"ם ישבו שם, והם לא הצביעו נגד הגזירה הזאת. ההסכם הזה הוא בכיוון של גזירה זאת. יש בו רק דבר אחד חדש. הדבר החדש הוא, שהם טענו במועצת־המדינה, בוועדת־החוץ: אנו מסכימים לגזירה, ומוכרחים להסכים, אבל אין אנו רוצים, שממשלת עבר־הירדן תשב שם, אנו רוצים ששם תהיה ממשלה עצמאית ערבית. על כך אמרנו בוועדת־החוץ: גם אנו רוצים, אך אין איש מאתנו רוצה לשפוך דם, כדי להקים בחזקה ממשלה ערבית בחלק, שכאילו הוא ערבי, של ארץ־ישראל. אם כבר לשפוך דם, אז נלך בעקבות ההצעה של מר בגין — לשפוך דם כדי לקבל את המשולש לידינו.

ולכן אין אני יכול לקבל את הטענה של מר ריפטין, שנסכים לחלוקה זו, אלא שנילחם על כך, ששם לא ישב מלך זה אלא ישב מלך אחר. לעצם הדבר הודה באי־כוח של מפ"ם, שיש כאן כמה שיפורים טריטוריאליים, שיש כמה דברים טובים גם בהסכם זה, מכיוון שהסכם זה אינו פותר שום דבר באופן דפיניטיבי, זה רק ענין של שביתת־נשק, הפיכת הפסקת האש שהיתה לפני־כן לשביתת־נשק היום, שאינה קובעת שום דבר עקרוני. הרי זה אומר, שבעצם לא נתחדש שום דבר עקרוני. אפילו אותו הדבר הכתוב בהסכם על המלכות הירדנית ההאשימית אינו קובע עדיין באופן החלטי את ענין ההכרה. אגב, בהסכם כתוב גם "מלכות־ישראל". אם כן, יש כאן הדדיות, הם קיבלו את ההכרה שלנו בשם שלהם, ואנחנו קיבלנו את הכרת הירייב שלנו בקיום המדינה. ולכן אין אני רואה בהסכם זה שום סכנה או חריגה ממסגרת הסמכות שהיתה לממשלה.

מאידך גיסא, רואה אני בהסכם זה של שביתת הנשק קביעת־יתר של הפסקת האש שהיתה עד עכשיו. ואני סבור, שהדיון הזה צריך להיות דיון מעמיק, דיון על כל פרשת היחסים שלנו עם ממשלת עבר־הירדן ועל כל עניני יחסי־חוץ שלנו. לכן אני מציע, בקשר עם הענין של שביתת הנשק שנעשו בזמן האחרון, שכל הדבר הזה יועבר לוועדת־החוץ לשם דיון מעמיק. אי־אפשר בעניינים אלה לנהל דיון רחב כלאחר־יד. ואגב, דיון זה לא יוכל להיות בישיבה פתוחה. אני מציע, לאשר עכשיו את עמדת הממשלה, ולבקש את הנשיאות שתבוא בקשר עם הממשלה, כדי להעביר בהקדם האפשרי את הדיון לוועדת־החוץ, על מנת לאפשר לכנסת לקיים דיון מעמיק על הבעיות הפוליטיות האלה.

י. בן־אהרן (מפ"ם):

כנסת נכבדה:

אין לקבל את הדין שהממשלה קבעה לגבי הכנסת הזאת. יתכן, שהרוב בכנסת איננו ראוי ליחס טוב מזה שהממשלה קבעה לכנסת כולה. בעצם הימים האלה בהם דנו על ההסכם, היתה הכנסת בעבודתה. אנחנו היינו מכונסים בתפקידנו ובשליחותנו. לכן מופנית השאלה אל הממשלה ולראש־הממשלה, הממלא בימים אלה שלושה תפקידים מרכזיים בממשלה: האם לא היו ראויות הכנסת והוועדה לעניני בטחון וחוץ, שנבחרה לאחרונה, לחוות את דעתן לפני שהתמו על ההסכם הזה? אני מניח, שיש לראש־הממשלה ולממשלה אשר אתו תשעה קבין של חכמה וכוח אסטראטגי רב, כפי שהוא מגלה אותו לא פעם בכנסת כאן ובחוץ כלפי השמאל. אבל מי יודע אם אי־אפשר היה להימנע מכמה וכמה ויתורים חמורים שנעשו בהסכם הזה, — אילו נשאלו שליחי העם.

בתוקף ההסכם המונח לפנינו יצא עבדאללה כמנצח מן המלחמה. את הנצחון הוא לא נחל בשדה הקרב, כי אם ברודוס. יצאה למלחמה בנו עבר־הירדן — יוצאת מן המלחמה הזאת „ממלכה ירדנית־האשימית", מוכרת על ידינו. אני זוכר את ההודעה של שר־החוץ שלנו, שניסה לשכנע אותנו, כי בעצם העובדה, שממשלת מצרים חתמה על הסכם אתנו, הסכם של שביתת־נשק בלבד — היא הכירה במדינת ישראל. ואכן, צדק בזה במידה רבה מאד. באיזו הצדקה, באיזה יסוד ובאיזה סמכות הכירה הממשלה הזאת, מבלי להיוועץ בכנסת, בסיפוח חלק הארץ הזאת לעבר־הירדן ובעבדאללה כבא־כוח של מדינה חדשה, שנוצרה על ידי שוד של ארץ־ישראל, שאין לו חלק ונחלה בה? מה אילץ את ממשלת־ישראל להכיר במדינה הערבית החדשה לפני שהוכרה ע"י אדוני עבדאללה עצמם? שום מוסד יהודי מוסמך לא הודה עד היום הזה אף בחלקו העבר־הירדני מזה. ואם ממשלה של מדינה יהודית מוצאת לפני בעיה היסטורית מכרעת כזו, כיצד תפסוק בה ללא נטילת רשות משליחי העם. מי חייב את ממשלת־ישראל להיות הראשונה במדינות עולם, לפני הבעל־בית של עבדאללה עצמו ולהיחפז ולהכיר בממלכת הירדן? (ק ר י א ה: בפעם הראשונה חתם בווין!) מי חייב אותה לאשר פורמאלית את המדינה החדשה עוד לפני בווין? האם היו טעמים אוביקטיביים לכך? האם כוחו הצבאי של עבדאללה וכוחם של העיראקים בתקופה האחרונה היו בעליה? האם באמת היה איזה שהוא הכרח בשבילנו לבטל תכניות ומבצעים, אשר יכלו להזיז את גבולנו למקומו המתאים ולהביא יחד עם זאת שיחרור להמוני ערבים מעול שיעבודם?

אני שואל את ראש הממשלה ואת הממשלה הזאת: מה היה ההכרח להשאיר את גוש־עציון שדוד מחוצה לגבול שביתת־הנשק? מה היה ההכרח להסקיר את בית־הערבה, את מפעל צפון ים־המלח, את מפעל נהריים לעבדאללה? מה חייב להשלים עם כיתורה של ירושלים גם מדרום (ואומרים שיש כבר הסכם בעל־פה לוותר אף על תלפיות ורמת־רחל)? אומרים, שהרכבת תהיה בידינו אלא שיש שני מחסומים קטנים בדרך לרכבת הזאת: קלקיליה וטול־כרם! אותו הדבר לגבי ירושלים.

אני שואל את הממשלה הזאת: מה חייב אתכם להיחפז ולדהור לקראת הסכם כזה? לא חולשתנו, לא מעמדנו עכשיו במזרח, לא מעמדה של מדינת־ישראל אני משוכנע, שאילו הדמוקראטיה הישראלית כמות שהיא — הכנסת הזאת על כל הכוחות הפועלים בה — היתה שותפה בדיון ובליבון השאלות, — לא היינו צורעדים את הצעד הפאטאלי הזה לחלוקתה של ארץ־ישראל לצמיתות, וליצירת בסיס בריטי בלבה של הארץ— גבול לא טבעי, גבול לא יציב, גבול דמים, אם הסכם זה יישאר בתקפו.

הסכם זה הוא בטבעו איננו הסכם של שלום. בטבעו ובאפיו הסכם כזה לא ימנע מלחמה, כי איננו הסכם המחזק אותנו ואת כוחות הקידמה בארץ ובמזרח התיכון כולו. אין הוא הסכם של שלום. אין הוא הסכם של אמת. אין הוא הסכם המבצר את ישראל, ואין הוא מבטיח את גבוליהיה ואת עבידת הבנין.

כשלונה של הממשלה במו"מ עם עבדאללה נעוץ באפייה של הממשלה הזאת ובדרכה במדיניות חוץ וכנים. הממשלה הזאת המירה את הגישה הציבורית הדמוקראטית של נבחרי־עם בניי־חורין — שהוא אחד העיקרים — בדרך של התנכרות, התנשאות ושל קביעת דין לעצמה בענינים, שאינם בסמכותה אף במדינתנו חסרת החוקה.

אנו תובעים מהכנסת לדחות את ההסכם הזה. אנו תובעים מכל הלקי הבית לא להתחייב על צעד נחפז כזה ללא דיון יסודי קודם, לפחות בכנסת. האחריות שלנו היא לא רק כלפי המדינה, אשר נבחריה יושבים כאן, זוהי אחריות כלפי העם, ואין חותמים הסכמים כאלה על אחריות ממשלה לבד ובאמצעות שליחי־מדינה, ויהיו הם המחוננים ביותר. בלי חוות־דעת קודמת של נבחרי העם ונבחרי העם היושב בציון, אין מכרעים בשאלה זו.

אין זה הסכם חולף. עובדות כאלו בששמים עליהן את הגושפנקא של המדינה — אין מהן עוד נסיגה. ידאי עוד תבואנה סחיטות נוספות, כי בסיסים לסחיטות מצד אנגליה נתנו בהסכם זה למכביר. ויתרנו על ערים גדולים, אשר נתקדשו בדם וזיעה של חלוצים נאמנים וחיילים גבורים, לא עקב חולשתנו אנו, אלא דווקא בזמן שהאויב התמוטט, ובאה ממשלת ישראל להצילו.

על שום מה עשיתם זאת? על שום מה נחפזתם? על שום מה לא שאלתם לדעת הציבור הזה היושב כאן? מי נותן לכם רשות זאת? ההסכם אסור לו שיקויים.

פ. לוביאניקר (מפא"י):

הבר הכנסת בן־אהרן שאל בפאתוס רב: „מי נתן לכם את הרשות הזאת?" ואני רוצה להגיד לו: העם היושב בציון! (ק ר י א ו ת: את זאת תראה בבחירות הבאות! אתם אמרתם לעם כי תתנו לו שכוח!) העם היושב בציון, בבחירות לכנסת זו, נתן תשובה לשאלה זאת. אחת השאלות המרכזיות במלחמת הבחירות לכנסת זו היתה השאלה הזאת: האם פנינו מועדות למלחמה ללא סוף או לשלום, אם השלום יבטיח לנו תנאים הכרחיים לקיומנו ולהתפתחותנו?

היו שלוש מפלגות „מיליטאנטיות" במלחמת הבחירות: מפלגתו של חבר הכנסת בן־אהרן, מפלגתו של חבר הכנסת בגין, מפלגתו של חבר הכנסת מיקונים. הרוב הגדול של הבוחרים בישוב נתן את תשובתו בענין זה ונתן יפוי כוח לממשלת־ישראל לחפש דרך של כבוד לסיום המלחמה בארצנו. הממשלה היתה מו־

עלת בשליחותה וברצון הבוחרים, לולא הלכה בדרך זו שנקבעה בשבילה.

הבוחרים שנתנו לה את הדירקטיבה לרצות בשלום — הם גם אמרו לנו: לא שלום עם הכוחות שאינם קיימים, כי עם שלום עם הכוחות הקיימים! זו היא פראזה ריקה, אם אומרים שעלינו לכרות שלום עם הכוחות היושבים בבתי־סוהר בארצות־ערב. אני יכול להתייחס בסימפאטיה לכל אדם היושב בבית־סוהר, אבל אם אני דן על שביתת־נשק או שלום, יכול אני לעשות זאת רק עם כוח שקיים במציאות הפוליטית האקטואלית היום, ולא עם כוח שאולי ייוולד מחר או מחרתיים. הישוב הזה לא נכנס לדקדוקי־סרק המבדילים בין מצרים ובין סוריה, בין הלבנון, בין אבן־סעוד ובין עבדאללה והמחלקים תארים מקריים של דמוקראטיות, שיעבוד ותלות לאחד בניגוד לשני.

רבותי, אם בעולם הזה נעשה הסכמים רק עם מדינות שאינן בובות, אני חושש שמספר ההסכמים שנוכל לחתום יהיה מועט מאד. אפילו באצבעות יד אחת תישארנה כמה אצבעות פנויות. מי זה פה מחלק את העולם לכוחות עצמיים ולבובות? מאימתי זהו תפקידנו, ועל פי מה נקבע, אם יש לכוחות מסויימים מידת תלות יותר קטנה או יותר גדולה? האם רק עבר־הירדן תלוי במי שהוא, האם רק בחלק זה של העולם ישנם תלויים?

רבותי, זה רק צחוק כשאתם מנפנפים בסכנה הבריטית לצרכי הוויכוח הזה. באסיפות־עם אפשר לאמור כל דבר, בכנסת זו יש חובה אלמנטארית, לפחות במידה יחסית, לדבר אל הענין.

נניח לרגע אחד שכל ארץ־ישראל המערבית בידינו. האם אז חדלים הבריטים לעמוד על־יד הגבול? האם חדלים אז הטאנקים הבריטיים לעמוד על־יד הגבול? והאוירודרומים של עבר־הירדן חדלים לשמש את האוירונים הבריטיים והצבאות הבריטיים? ומה הם בשביל טאנקים ואוירונים עשרה ק"מ? אינני מומחה צבאי כמו מר בגין או מר בן־אהרן, אבל למדנו משהו בהתפתחותה של המלחמה המודרנית, ויודעים את ערכם של קילומטרים אחדים בשביל כלי מלחמה אלה.

תגידו ברורות, מה רצונכם מאתנו. האם אתם רוצים שנמשיך את המלחמה עד שנגרש את הבריטי האחרון לא רק מארץ־ישראל אלא גם מעבר־הירדן; ולא רק מעבר־הירדן אלא מכל המזרח הקרוב? האם זאת היא משימתנו, האם זהו תפקידנו, האם לשם זה עלינו להמשיך במלחמה?

ובצר לכם מצאתם לעצמכם את הנימוק, שממשלת־ישראל נתנה אישור, לא פחות ולא יותר, בהזה שבית־הנשק ל„ממלכה ההאשימית הירדנית".

רבותי, אני בחיי לא חתמתי על שום חוזה עם שום מדינה. אינני יודע כמה חוזים חתמו בחייהם המשתתפים בוויכוח הזה. אבל על פי השכל הפשוט יש לי הנחה כמעט מטאפיסית, שאם אני חותם חוזה עם מר בגין, לא אני מכתיב לו את שמו, כי אם הוא מידיע לי מה שמו. ואם אני שבע רצון משמו, או אינני שבע רצון משמו, צריך אני להכניס את שמו לתוך ההסכם, כפי שהוא מגדירו. הסכם שביתת־נשק זה — ומבחינה פורמאלית זהו הסכם לשביתת־נשק — חתום על־ידי מדינה אחת כפי שהיא קוראת לעצמה, ועל־ידי מדינה אחרת כפי שהיא קוראת לעצמה.

הכנסת הזאת חייבת לשאול את עצמה שאלה אחת: האם ההסכם הזה עושה אותנו יותר חזקים לקראת המאבק המדיני המחכה לנו או יותר חלשים, האם לאחר ההסכם הזה מעמדנו, עמדתנו, יכלתנו הם יותר מבוצרים או אולי יותר חלשים?

נדמה לי, שמבלי להיכנס בפרטים אפשר להגיד בוודאות מוחלטת: על ידי שלושת ההסכמים האלה החרבנו, ביצרנו ויחיזקנו את מדינת־ישראל. הרחבנו אותה וביצרנוה. עשינו אותה יותר עצמאית, יותר ממשית, יותר עומדת ברשות עצמה. וגם העובדה שהיו שנים אלה נחתמו בהסכמת אויבינו ומתנגדינו והנלחמים בנו, גם זה הוא נשק מבצר, מחזק ומוסיף כוח.

אני אומר: כנסת זו חייבת להביע לממשלתנו את הוקרתה העמוקה על הצלחתה הגדולה במאבק הפוליטי של ההדשים האחרונים, שהצליחה ללא קרבות וללא מלחמת דמים, ללא הסתבכויות בין־לאומיות נוספות, לכבוש שטחים, לבצר כיבושים, להבטיח את העמדות ואת מעמדה של מדינת־ישראל.

ה. קוק (תנועת החרות):

אדוני היושב־ראש! ההצעה להביע אי־אמון לממשלה הנוכחית לא הועלתה בצורת הפגנה, ולדעתי היא הצעה מעשית מאד, אם כי לצערי הסיכויים שתקבל רוב הם קטנים. רצוני לנסות לסמן כמה סיבות, שבגללן יש להביע אי־אמון בכשרון המעשי של שר־החוץ, האחראי למעשה להסכמים מסוג זה, ולכשרונם של אלה, המנהלים את מדיניות־החוץ שלנו. האלף־בית, היסוד של מדיניות היא לדון בענינים, להעמיד דברים לדיון לפי האינטרס והרצון ולפי נקודת־ההשקפה שלך, ולא לדון בענינים מנקודת־ההשקפה של האויב או המתנגד. בכנסת הזאת, מחמת החינוך לגבאות בשנות הגולה שלנו, יודעים אנחנו היטב את המלאכה הזאת; ובכנסת הזאת, לאחר קיום של חודש־חדשיים, דנו זו הפעם הראשונה בענין ממשי, בדברים הקובעים את גורל העם.

אולם במדיניות החוץ ממשיכה הממשלה הנוכחית במסורת שירשה מהסוכנות — לדון תמיד על ענינים לפי רצונו והשקפתו של המתנגד, של האויב. הנה החליטה אנגליה ביום בהיר אחד, שיש ארץ וישמה עבר־הירדן, ויש עם עבר־ירדני, ויש מלך עבר־ירדני. והסוכנות אמרה: יש עם, יש ארץ, ויש מלך. ובאמת — לא דובים ולא יער. אין עבר־הירדן, אין עם כזה, אין ארץ כזאת ואין מלך כזה. הסיכנות היהודית היא הראשונה בעולם כולו, שהכירה בקיומה של עבר־הירדן (מ. גרבובסקי: אומרים, שז'בוטינסקי חתם על זה! מ. בגין: צריך לקרוא טוב היסטוריה, מר גרבובסקי!).

הסברתי מדוע יש להביע אי־אמון במדיניות החוץ, באי־הכשרון ובחוסר ההבנה האלמנטרית של הנהלת מדיניות החוץ הניכחית ושל שר־החוץ.

לפני שנים אחדות, בשנת 1945, כשהקים בווין פתאום את הממלכה הזאת, ואמריקה עמדה להכיר באותה ארץ, היה לי הכבוד לשרת את האינטרסים הלאימיים שלנו בארצות־הברית. לאחר התערבות לא כל כך קשה של כמה מהידידים שלנו בסינט האמריקאי הודיע שר החוץ האמריקאי, שממשלתו לא תכיר בממשלה העברירדנית — ואמנם לא הכירה בה.

לפני שלושה חדשים — ועוד פעם אינה לי הגורל להיות בוושינגטון — נודע לי, שמתנהל מו"מ, שממשלת ארצות־הברית תכיר דה־יורה בבת אחת במדינת־

ישראל יבעבר־הירדן. הואיל והוקמה המדינה, והיה לנו ציר בוושינגטון, ולא הייתי רשאי לנהל מדיניות נפרדת — התקשרתי עם מר אפשטיין, שמייצג אותנו שם. מכיוון שלא יכלתי להיפגש אתו, כי היה עסוק, אמרתי לו בטלפון מה הענין והצעתי לו להתנגד ולמחות נגד ההכרה בעבר־הירדן. מר אפשטיין לא מסר לי על כל מה שעשה, אך אני יודע מה לא עשה; וההכרה בעבר־הירדן מטעם ממשלת ארצות־הברית באה לאחר הסכמה — בכל אופן בדיעבד, אם לא באופן רשמי — מצד ממשלת ישראל להכרה הזאת.

הפעם עומדים אנו בפני המעשה האחרון. אינני רוצה לחזור על התיאורים של המעשה הזה, אשר נשמעו ועוד יישמעו כאן. חומרת המעשה שנעשה אתמול נובעת מאי־הצורך שבו, מהבזיונו שבו, מקבלת האכסיומה של המתנגד: שאפשר לנהל מו"מ עם מדבר, עם פיקציה, כשם שמנהלים מו"מ עם ארץ שכמה מצרים, שהיא בכל אופן ארץ בעלת מיליוני תושבים. מה יש בעבר־הירדן? את מי מייצגים האנשים האלה — נקרא להם מה שנקרא? ולמה לבזבז לחינם וללא כלום את אפשרות הדיון שלנו?

למה לא קיבלנו תמורה? למה כל הענין הזה הוא כל כך חד־צדדי? אפשר היה לקבל תמורה. אני מדבר מנקודת ההשקפה שלי. מנקודת ההשקפה שלי אין עבר־הירדן. יש ארץ־ישראל, ארץ־ישראל אחת, שירושלים בירתה ושתי גדות הירדן הן היסטוריה שלה. זאת אמת, ואין צורך להתבייש להגיד לעולם. שזאת אמת. אין מחסור בטריטוריה בחלק זה של העולם.

אולם מנקודת ההשקפה של הממשלה הזאת, אפשר היה — תמורת ההכרה באותו עבד נרצע של האנגלים, באותה פיקציה — לקבל לפחות את כל מערב הירדן. אצלנו נראה הדבר כקיצוניות, מכיוון שאצלנו חושבים בקטיגוריות של פרוזדור לשיך ג'ראח. כובן, שאם אפשר לעשות פרוזדור מארץ אחת לשניה דרך שלוש מאות מטר — הכל נראה קיצוניות, אבל אם חושבים בקטיגוריות אלמנטאריות של מדינה, אפשר היה להגיע, מנקודת ההשקפה של הממשלה הזאת, לידי חיזה או הסכם של שביתת־נשק עם עבר־הירדן, על בסיס של נסיגת כוחותיה לצד השני של הירדן, לכל הפחות.

ועוד מלה אחת לחברי הסיעות על הקואליציה. זוהי הצבעה של מצפון, והצבעה של עיקרון. זו הצבעה, שנוגעת בסטאטוס ובקדושתה של הבירה, של ירושלים, בהיסטוריה של העם. זה יהי מבחן גדול, בכל אופן בשבילי, שחונכתי על מסורת מסויימת בירושלים — לראות האם המצפון הוא שיקבע את הצבעתם של אנשים המתפללים והמדברים על קדושתה של ירושלים, או השוט המפלגתי.

ד. צ. פנקס (החזית הדתית המאוחדת):

עלי לומר, שהרגשותי שוות הן לאותן ההרגשות שמצאתי להן ביטוי בדבריהם של הנואמים מטעם הסיעות שקוראים להן אופוזיציה. גם אני רוצה בירושלים כבירת־ישראל, בא"י משני עברי הירדן, בתוך הגבולות ההיסטוריים.

אלא עלי לשקול את מצבנו כיום לאור המציאות המדינית והמעשית שאנחנו נמצאים בה. אי־אפשר לקבוע קו־פעולה לרגע הנוכחי, בלי להביא בחשבון את כל מה שקרה והביא אותנו עד הרגע הזה.

שאלו כאן, מי נתן יפוי־כוח להסכם זה. נדמה לי, שהעם נתן יפוי־כוח לנציגיו, להסכים בזמנו להחלטות ה־29 בנובמבר, שקבעו גבולות מסויימים למדינת־ישראל, גבולות מאד מאד אכזריים ובלתי מתקבלים על לבנו ועל רצוננו. אבל בלית ברירה קיבלנו אותם, ולולא פלשו לגבולות שלנו, לא היינו מערערים למעשה ע"י תוקפנות מצדנו על הגבולות האלה. אנחנו היינו מנסים לבסס את עצמנו בתוך גבולות אלה. עשינו זאת, לא מפני שלדעתנו צו היסטורי הוא לנו לוותר לשכנים או למי שהוא על שטחים מארץ־ישראל, אלא מפני שראינו כחובת השעה להציל את הגולה, את שארית הפליטה, ולהקים את מדינת־ישראל בתוך גבולות אפשריים.

אחרי שהשכנים, בהדרכת מדינה מסויימת, ניסו לבלוע אותנו ופלשו לתוך השטח שלנו, עמד לנו כוחנו בעזרת השם, והכינו אותם, והדפנו אותם אחורנית, והצלנו את כל השטח שניתן לנו ע"י ההכרה הבינלאומית, והוספנו עליו בכמה מקומות, שבהם הצלחנו לכבוש מידי האויב הפולש הרים וכפרים וחבלים די רחבים. אנו קיבלנו על עצמנו לפעול בתוך מסגרת החלטות או"מ. כל עוד לא נודיע, שאנחנו מסירים מעל עצמנו את המשמעת להחלטות או"מ, עלינו לציית להן. ייתכן שיבוא היום, הלואי שלא יבוא, ואנחנו, העם הקטן הזה במדינתו, נצטרך, תחת לחץ של מסיבות מסויימות, לומר שאין עוד אפשרות לחיות לפי החלטות או"מ. אולם כיום קיבלנו אותם על עצמנו וההחלטות מחייבות.

לפי החלטות אלה, הסכמנו לנהל מו"מ על שביתת־נשק, והשאלה הראשונה שיש לשאול אותה היא לא: האם ההסכם הזה שנחתם הוא טוב או רע, אלא: מה צריכים היינו לעשות אם לא לחתום על ההסכם הזה על שביתת־נשק. נדמה לי, שיש רק תשובה אחת: להמשיך במלחמה!

אינני יודע אם כולנו כבר שכחנו את המצב המלחמתי שהיינו נתונים בו. אמנם אנחנו, תושבי תל־אביב, היינו מאושרים יותר. לא זמן כל כך ארוך, כל כך קשה, הרגשנו את השכנות של יפו. אבל את ה„הפוגה" של ירושלים הרגשנו חדשים רבים. ולולא שביתת־נשק והכנות לשביתת־נשק, היתה ההפוגה נמשכת, נמשכת באותה צורה כפי שהיתה קיימת, עם הפרעות והתפרצויות יום־יום, התנפלויות על אזרחים שקטים. אנו חשבנו, שמוטב להגיע לידי מצב, שיאפשר לנו לבנות את חיינו במדינה בשקט, וליצור בסיס למו"מ פוליטי על שלום, לקביעת יחסים מדיניים תקינים בינינו ובין העולם הגדול, ובעיקר בינינו ובין השכנים.

אני יודע, שלא השגנו עד עכשיו את כל הדרוש לנו על אף ההצלחות המלחמתיות שלנו.

ועוד יש להיסטוריה מה לתקן, על מה שעיוותה כלפי עמנו בדורות רבים, ואני מאמין, שאמנם תתקן ושר־האומה שלנו עוד יגן עלינו ויוליך אותנו בדרך הנכונה, כדי שיהיה לנו מה שמגיע לנו. אבל זהו חזון העתיד ואנו מדברים על ההווה, על יחסים עם שכנים אשר האומות המאוחדות הטילו עלינו להגיע אתם לידי שביתת־נשק, וברצוננו להגיע אתם לידי יחסי שלום.

חושבני, כי בתנאים בהם היינו נתונים עשתה הממשלה את הצעד הנכון בחתמה על ההסכם הזה לשביתת־נשק. אינני יודע אם השגנו את הדברים הטובים ביותר שיכולנו להשיג, לא הייתי בוכח במשא־

ומתן. יודע אני, שההסכם עם מצרים נוח יותר להתקבל על דעתנו מאשר ההסכם עם עבר־הירדן. בהסכם עם מצרים יכולנו לראות את המצרים והפולשים מחוץ לגבולות ארץ־ישראל, פרט לשטח של עזה וסביבתה, בו בזמן שבהסכם עם עבר־הירדן הכרנו בעובדה, שהלגיון הערבי נמצא בשטחים מסויימים גם במערבה של ארץ־ישראל.

מי שאיננו רוצה לאשר את ההסכם הזה, צריך לחייב את הממשלה לפתוח מחדש במלחמה עד אשר נכבוש את כל שטחה של ארץ־ישראל. ברצוני, שהמצביעים מכל הסיעות ישקלו את הצורך הזה בבואם לדון את הממשלה על הסכם שביתת־הנשק שהיא חתמה. (ה. קוק: לתת לאויב לפתוח במלחמה בזמן שיהיה נוח לנו?) אני מאמין, שלנו יהיה נוח תמיד להגן על עצמנו — ואני חושב, שהשבועות והחדשים — ואילי השנים הקרובים מחייבים אותנו להיות עם מזויין, עם מוכן להדוף כל התקפה, כדי שלא יעלה על דעתו של מישהו משכנינו לנסות להתגרות בנו. במשך שנים מספר נבצר את עצמנו מכל הבחינות וניתן לסיטואציה אחרי־כן להגיד את דברה. כרגע לא היתה, לדעתי, דרך טובה יותר בשבילנו מאשר להגיע לידי הסכם זה של שביתת־נשק.

ר' הררי (המפלגה הפרוגרסיבית):

יש להצטער, שבעיה כה חשובה ומה רצינית לא הובאה תחילה לוועדת־החוץ־והבטחון. במקום זה מתפתח ויכוח בכנסת, ולא תמיד הדברים הנאמרים פה, דברים הנשמעים משני הצדדים ומבעלי שתי הדעות, יכולים להביא תועלת למצב המדינה שלנו. השיקולים בקשר עם חתימת ההסכם הזה הם: לאומיים, מדיניים וצבאיים. ואשר לשיקולים הלאומיים, הרי כל אחד מחברי הכנסת בלבבו פנימה מעולם לא ויתר לא רק על המשולש כי־אם על כל שעל אדמה שבעבר־הירדן מזרחה. מה שעומד לפנינו לדיון, הוא לא מה הם ההגיגים בלבב פנימה, כי־אם מה הם השיקולים המעשיים של מדיניות ציונית ריאלית וכיצד להגשימה. סיעה אחת בכנסת, סיעת החרות, דורשת לעצמה את הזכות של גירוש הכובש הבריטי מהארץ. המאזן שלה כלפי־פנים, כלפי המרות הלאומית, הוא שלילי בהחלט; המאזן שלה כלפי־חוץ — מוכן אני להכיר במידה ידועה בזכויות של הדיפת הכובש הבריטי, אבל מעולם לא היינו משיגים את מדינת־ישראל, אילו מצד הרוב, הרוב האחראי במדינת־ישראל, לא באה הסכמה מדינית להקמת מדינה עברית בחלק של ארץ־ישראל. אילו המשכנו לדגול ברעיון שאנו מוכנים לקבל מדינה רק בכל ארץ־ישראל, לא היתה קמה מדינת־ישראל. החלטותיה המחייבות של התנועה הציונית, שאנו מוכנים לקבל מדינה בת כושר־קיום בחלק של ארץ־ישראל הן שהביאו לנו את מדינת־ישראל כיום בחלק גדול וחשוב של ארץ־ישראל.

אשר לשיקולים המדיניים. יש החושבים שנחוץ — שרצוי לנו — ועלינו לשאוף לכך, ואפילו להילחם על כך—להקים מדינה ערבית בחלקים של ארץ־ישראל שאינם שלנו. אני איני עם אלה החושבים כך. אני הייתי שמח, לו כל ארץ־ישראל היתה בידינו. אבל אם עומדת לפנינו הברירה לבחור בין הקמת מדינה ערבית עצמאית בחלק של ארץ־ישראל או דילדול החלקים האחרים של ארץ־ישראל ופיזורם בין מדינות ערב, הרי אני בוחר מבחינה ציונית, מבחינת המדיניות שלנו, שחלקים של ארץ־ישראל יימסרו למדינות הערביות השכנות. לא כאן המקום להרחיב את הדיבור על כך. אני חושב כך גם לטובת הערבים היושבים בחלק של ארץ־ישראל. ואם אני חותם הסכם עם מדינה שהיא פיקציה, שהיא מדבר, הרי זה דווקא בגלל הפיקציה והמדבר שבה. אני מבכר שהיא תשלוט במשולש ולא כל מדינה אחרת שלא תהיה כיקציה ולא מדבר. (ה. קוק: והאנגלים?) אומרים לנו, שאנחנו הכנסנו את האנגלים למשולש. ראשית, כבר אמר חבר הכנסת פנחס לוביאניקר, כי ספק גדול אם במלחמה המודרנית יש הבדל, אם האוירודרומים נמצאים באיל־סלט או במשולש.

אולם מה הם הבטחונות שיש לאותם חברי הכנסת, שאילו היתה קמה מדינה אחרת במשולש, האנגלי לא היה משתלט עליה, או איזו מדינה זרה אחרת. אומרים, שאנו חתמנו הסכם עם עבד, עם בובה, ואיזו מדינה היתה קמה במקומה במשולש? עוג מלך הבשן? האם לשם יחסים הוגנים עם המדינות השכנות שלנו, מוטב לנו שיהיו לנו שמונה מדינות ערביות, או שאנו יכולים להסתפק בשבע? אני גורס שכל מדינה ערבית פחות, העוינת לנו, מגבירה את בטחוננו.

טוענים שהאנגלים משתלטים על המשולש, ושהתותחים האנגלים יעמדו מעכשיו, לפי ההסכם הזה, במרחק של 20 ק"מ מתל־אביב. הם קרובים עכשיו במרחק של 20 ק"מ לאותם האנשים שאוטמים את מוחם ומפנים את גבם לים. אבל ישנם, ובכל רגע יכולים להיות, תותחים בריטיים מצד הים, הרבה יותר קרוב מ־20 ק"מ. ובכן, מה הצורך הזה לטמטם את הציבור, את העם, שתותחים בריטיים עומדים במרחק של 20 ק"מ מתל־אביב, בשעה שאינם מראים להם שמצד הים, אותם התותחים, ואניות־מלחמה, יותר חזקות מהצי שלנו (אין זה סוד צבאי), יכולים בכל רגע להימצא במרחק של 500 מטר מתל־אביב. האם זהו גורם או סיבה בעלת משקל לא לחתום על ההסכם? אילו הובא לפנינו חוזה־שלום המכיר בריבונותה של ממשלת עבר־הירדן,החותם לנצח, שהחלק הזה של ארץ־ישראל אינו שייך לישראל וכי ישראל ויתרה עליו לחלוטין, הייתי מתנגד לכך. אבל מה שהביאו לפנינו הוא חוזה לשביתת־נשק, זהו ייצוב קווי־הפוגה קבועים. איני יודע לכמה זמן; איני מאמין בכלל שחוזים יש להם ערך רב, הם קיימים כל זמן שנוח לצדדים לקיימם, וכנראה שהיה נוח לשליט הזה, לעבד הזה, כפי שקראו לו כאן, לחתום אתנו חוזה, ולנו חוזה זה מאפשר לבנות את הארץ. החוזה של שביתת־נשק עם הלבנון ועם השליט העברי־ירדני יש בו עוד משהו אשר שכחנו לגמרי. איה הגליל המערבי? האם איזו מדינה אישרה שהוא שלנו? אנחנו לקחנו וכבשנו אותו, אנחנו לא ניתן אותו! שתי מדינות ערביות, שיכלו לבוא בתביעות כלשהן על הגליל המערבי על סמך החלטות בין־לאומיות, ויתרו על גבולות לפי החלטות אלה ביחס לגליל המערבי, ושום מעצמה זרה לא תוכל לבוא ולהגיד: „מה עם הגליל המערבי? אתם עוד חייבים משהו לערבים או למדינות ערב." ואשר לשטח עד ירושלים, ולשטח בנגב עד אילת, אינני יודע אם קביעת הגבול של ההסכם בנגב נעשתה לפי רצון בווין או נגד רצונו; בשני האפנים השלים שליט עבר־הירדן עם קו גבול, ושום מעצמה זרה לא תוכל להתערב ולטעון נגד קווים אלה.

זאת השגנו, מפני שמדינות־ערב בעצמן באו וקבעו קווי־גבול אחרים (ק ר י א ו ת: אלה הם הסכמי שביתת־נשק) נכון, אלה הם רק הסכמי שביתת־נשק; הסכמים המשאירים את הגליל המערבי בידינו על מנת לישבו, לבנותו, לפתחו, ועל מנת לבנות בו מנצרי־ישוב כאלה, שלעולם לא יוכלו לכבוש אותו ולקחתו מאתנו. לכן אני מציע לכנסת להביע אמון לממשלה.

י. ספיר (הציונים הכלליים):

כנסת נכבדה, בעניינים של מדיניות־חוץ יותר מבכל נושא אחר, דנים אנחנו עתה ללא אינפורמאציה יסודית ומדוייקת, ועל־כן קשה לקבוע דעה ועמדה, בעיקר בעניינים שיש לדון בהם בשיקול־דעת רב כנושא שהועלה היום על הפרק. בבחינה זו ודאי ובוודאי יש להצטער ולא רק להצטער. יש ברצוני גם למחות נגד כך, שהצעת ההסכם לא הובאה לפני ועדת החוץ והבטחון ולפני הכנסת לפני חתימתו. אילו הובאה ההצעה היתה ניתנת האפשרות לקבל את הידיעות המפורטות והמדוייקות לא רק על התנאים של ההסכם אלא גם על כל הגורמים שהביאו את הממשלה לידי חתימת ההסכם הזה. בעצם הימים האלה, יש להזהיר, לדעתי, לא רק מבחינת הסיעות שבאופוזיציה, אלא גם מבחינת הנוהג של הבית הזה, שלהבא לא יישנה מקרה כזה. ביחוד, בעניינים כה חיוניים, כגון מדיניות החוץ שלנו עם הארצות השכנות, הקובעת לפעמים את גורלנו — יש לדון בפרוטרוט ובכובד־ראש. יש להזהיר, שעניינים אלה לא יובאו אלינו אגב הבאת שאילתות או הבאתם לסדר־היום.

במידה שאפשר לדון בעצם הנושא מתוך ידיעה ומתוך כובד־ראש היאה־לנושא, צריך לומר, שאם אנו רואים בכל ההסכמים לשביתת־נשק, שנחתמו עד כה שאיפה ליציבות לתקופת־זמן זו או אחרת, בה אנו מעוניינים כדי לבצע תכניות של בנין וקליטה — הרי הסכם זה הוא חלק מן הפוליטיקה הזאת. אבל יחד עם זה אין שום ספק בדבר, שההסכם עם הממשלה של עבר־הירדן, או ההאשימית, או הממשלה של עבדאללה, הוא בעל גוון ואופי השונה לגמרי מהסכמים אחרים. מבחינת עתידנו הלאומי והמדיני יש־נה חשיבות גדולה, שבחלק הזה של הארץ, שלפי החלטת האו"מ צריכה לקום בו מדינה ערבית, תקום מדינה ערבית עצמאית.

דעתי היא, שמשלה עצמאית ערבית היתה מכמה וכמה בחינות הרבה יותר נוחה לנו מאשר צירוף חלק זה לעבר הירדן. אף אם לא נרצה להניח, ששביתת הנשק אין בה משום קביעת עובדות פוליטיות מסוימות, לא נוכל להתעלם מן העובדה, ששביתת נשק, המניחה למדינת עבר הירדן להתקיים בתוך הגבולות של המשולש בחלקה זה של הארץ, — הרי אנחנו הייבים להכיר, כי על־ידי כך אנחנו הכרנו במידה מרובה מאד במציאותה של המדינה בחלק זה של הארץ. לא נתברר לנו מדברי ראש־הממשלה, מה היו למעשה, הנימוקים היסודיים, שהניעו את הממשלה להסכים לתנאים אלה בימים אלה.

ונשאלת השאלה, האם לגבי כמה וכמה ליקויים וסכנות, — בין אם אלה קיימות בפועל, ובין אם אינן נראות עדיין לעינינו — היה מן ההכרח לשנות מן הסטטוס קוו, אם קיים דבר זה, שהיה בו מבחינה צבאית, משום שקט ולא היו בו משום הפרעות רציניות. הואיל והתיקונים של גבולות, כפי שתוקנו בחלק המרכזי שלנו, אפשר ואפשר לסתור את השיבותם מבחינה בטחונית ומבחינה מעשית, מרשה אני לעצמי להיות מסופק מאד בכך, אם קו־הרכבת מראש־העין ועד חדרה עלול להיות שימושי בשבילנו, שעה שכוחות זרים נמצאים במרחק של כמה מאות מטרים מהקו, וכן הדבר לגבי הכביש, — הרי מבחינה זו, אם אנחנו רואים את זה כהישג — אין בזה משום הישג, משום שרק בזמן שהצד השני יראה בכך, נוכל להשתמש בקו זה. ואילו מאותו רגע שהם יראו להפריע לנו בקו זה, אין ספק שיוכלו לעשות כן בלי להשתמש בכוחות צבאיים גדולים.

במידה קצת שונה הוא ההישג לגבי הדרך של ואדי ערה, שבה יש תזוזה מסוימת של הקו, המבטיחה לנו את התנועה עם העמק. אבל גם כאן, באותו רגע שיהיה ברצון של הצד השני להכריע, שוב לא יהיה זקוק לכוחות צבאיים גדולים כדי להפריע לנו בתחבורה בדרך זו. יוצא, איפוא, שההישגים המעשיים, בשני הכיוונים שבהם חלה הזזת הגבולות, — יש להם ערך מבחינה פוליטית, צבאית ואורגאניזאציונית, אך אין בהם משום ערך שימושי.

ומשום כך יש להטיל ספק בדבר, אם על אף השיקולים היסודיים — ארשה לעצמי לומר — מרחיקי לכת, של ההכרה שלנו במציאותו של כוח זר, של מדינה זרה, בתוך הגבולות של הארץ, אין בדבר משום ויתור על כל אפשרות של הקמת מדינה ערבית עצמאית בחלק זה של הארץ, וכל מי שסובר שמדינה ערבית עצמאית היא מכמה וכמה בחינות הרבה נוחה לנו יותר מאשר סיפוחו של חלק זה למדינה זרה — יראה בהכרח במציאות הכוח הזה, ובויתור על אפשרות של הקמת מדינה ערבית עצמאית, נסיגה מאותן העמדות, שבהן ראינו בעבר עמדות נוחות לנו יותר. אני מניח שישנם כאלה החושבים אחרת. אבל כל אלה, החושבים כי מדינה ערבית עצמאית נוחה לנו יותר, לא יוכלו, אלא לראות בקיום הכוח העבר־ירדני לא הישג כי אם את ההיפך ממנו.

ואינני מתעלם מן העובדה שיכולים להיות שיקולים בעד וכנגד לעצם היסוד שבהסכם, וכמה וכמה מפרטיו, והריני מגיע למסקנה הבאה: במידה שאנחנו רואים את הצורך ביציבות הכוליטית בסביבתנו כפוליטיקת־יסוד של המדיניות שלנו, הרי בהסכם זה ישנו המשך של אותו הקו. מבחינתנו־אנו יש לייחס ערך גדול ליצירת אפשרות של יציבות למדינתנו הצעירה בהקיפה הנוכחית, בתנאים הפוליטיים הנוכחיים, כדי שנוכל לעשות את עבודת הבנין, שאנחנו כה זקוקים לה, מחובתנו, איפוא, לשקול את הצדדים החיוביים והשליליים. אין אנו מתעלמים מן הצדדים השליליים שבהסכם זה לשביתת נשק. אבל מתוך ראיית הצורך של יציבות בסביבתנו, אין אנו מתנגדים להסכם זה של שביתת נשק, בלי להתעלם מן הסכנות האורבות לנו מהסכם זה, — לגבי הקו היסודי של המדיניות שלנו בארץ ולגבי הארצות השכנות שלנו. מבחינה זו לא נביע אי אמון בממשלה, אבל לאור כל הנתונים שציינתים בדברי, אין אנו רואים גם אפשרות להביע אמון בממשלה.

א. ליבנשטיין (מפא"י):

כמה מהנימוקים החזקים ביותר נגד הסכם שביתת־

הנשק הושמעו מפי המצדדים, וכמה מהנימוקים החזקים ביותר בעדה נאמרו על־ידי המתנגדים. אני חושב, שראש־הממשלה יהיה סיפק בידו להביא דוגמות נאות בשטח זה. אנסה להתעלם מדברים צדדיים ששולבו לשם תפארת הנאום. כך, למשל, חבר הכנסת הלל קוק אמר, שהצעת אי־אמון לממשלה היא מעשית מאד. היא, כמובן, מעשית מאד, כי הממשלה האלטרנטיבית, שיכולה להיווצר מול ממשלה זאת, היא גם כן מעשית מאד...

אגש ישר לעניין. מהי המטרה של כ ו ל נ ו ? המטרה של כולנו היא — התגברות על החלוקה, על חסרונות החלוקה. על כל חסרונות החלוקה. חסרונות החלוקה הם אותם דברים המבדילים את שטח מדינת ישראל משטחו של הבית הלאומי. מבחינה מוסרית מחייבות את כולנו שתי העובדות — החלטות התנועה הציונית הקרויות „תכנית בילטמור", והסכם ויצמן־פייסל במדבר עקבה. לאורך ימים אין קיום של שלום בין יהודים וערבים אלא על יסוד אותו הסכם שחיים ויצמן חתם עם האמיר פייסל לפני 30 שנה, ואין בסיס איתן למדינת ישראל אלא על אותו יסוד שההסתדרות הציונית קיבלה בשעתו ברוב גדול. השאר אינם אלא אמצעים, כיצד להגיע למטרה — המטרה המאחדת את כולנו, אלה שכיום בקיאליציה ואלה שכיום באופוזיציה.

השאלה היא, מה הם האמצעים ? אילו הן שיטות־הביצוע ? את התוכן האמיתי של המערכה הפוליטית והצבאית, שניהלנו במשך החדשים האלה, אפשר לחלק לשני סעיפים. ראשית, צירוף של פעולות והסכמים. זאת היתה שיטתנו כלפי מצרים, זאת היתה שיטתנו כלפי הלב־נון, וזאת השיטה כלפי עבר־הירדן. מי שקורא עתונים בשבועות האחרונים, לא יתקשה להיזכר בדוגמות. אין הסכם בלי פעולות, ואין פעולות פוריות שלא צריכות להסתכם בהסכם ידוע. שיטה זו הביאה לנו הצלחות רבות. היא לא הביאה עד עתה לשום כשלון. סעיף שני של שיטה זו היה משא־ומתן עם כל מדינה ערבית לחוד, לא עם כולן יחד. כך עשינו לגבי מצרים, לגבי הלבנון, לגבי עבר־הירדן, וכך אנחנו מתכוננים לעשות לגבי סוריה. גם בדרך זו השגנו רבות.

אני מסכם לעצמי, ואני מציע שחברי הכנסת הלל קוק ויצחק בן־אהרן יסכמו לעצמם, מה השגנו בדרך זו — מעבר לקוי הגבול של כ"ט בנובמבר. הקווים הללו אינם קדושה. שום החלטות של האו"מ בשטח הפוליטי לא התגשמו כלשונן וכצורתן. אנחנו הסכנו מגשימים יחידים להחלטות או"מ, ועלינו חלה איפוא חובת ה„פירוש".

נוסף לכ"ט בנובמבר השגנו את הגליל העליון המע־רבי, את הנגב המערבי, את השטח הנרחב בין השפלה וירושלים, את השפלה הדרומית, חוץ מ„הלשון" של עזה־רפיח. אני משוכנע, שאין תקווה למצרים להחזיק ב„לשון" זו, והוא יעבור לידינו בבוא השעה. עכשיו, לאחרונה, השגנו את המעברים מוושומרון לעמק־יזרעאל. הנני מתפלא, שחבר הכנסת ספיר המעריך ענינים איסטרטגיים וצבאיים, כה ממעיט בהחשיב את המעבר של ואדי־ערה, עליו נלחמו מעצמות ומדינות, החל ממלכי מצרים ועד הגנרל אלנבי. ובזאת זכינו בדרך של שלום.

כל זה קיבלנו מעבר לגבולות החלוקה „המקורית". פה אמרו כמה חברים מהאופוזיציה ומהאופוזיציה־למחצה, שיש בקווי שביתת־הנשק משום עובדה פוליטית. יש מקצת אמת בדבר. אין כאן עובדה פוליטית סופית. עוד חזון למועד, עוד לא נגמר הענין, עוד לא סוכמה דמותה של המדינה היהודית. אבל מה השגנו מבחינה פוליטית בפרשה זו של משא־ומתן ?

השגנו רמיזה מהפולש המרחיק־לכת ביותר מבחינה טריטוריאלית, שהוא מוותר על גבולות כ"ט בנובמבר 1947, לפחות למטרות של שביתת־נשק. האם אין זה שווה משהו למי שרוצה להתגבר על החלוקה ? אם אומרים, כי מאחורי המלך עבדאללה עומדת בריטניה, האם אין זה מקשה על מצדדי החלוקה ה„מקורית" מבין יריבינו, להגן על קווי־החלוקה ההם ?

אמרו פה חבר הכנסת ריפטין וחבר הכנסת בן־אהרן, שהמשא־ומתן עם עבר־הירדן פסול משני נימוקים : עבר הירדן היא ממלכה גרורה והיא ממלכה ריאקציונית ו„פי־אודלית". לא הייתי אומר „פיאודלית", אלא „פאטריארכא־לית". אבל אם נקבל את הכלל, כי רק „פרוגרסיביים" ודמוקרטים מותרים למו"מ — נגיע למסקנות מוזרות מאד. האם אבן־סעוד הוא מתקדם יותר מעבדאללה ? האם הממ־שלה הסורית הנוכחית פרוגרסיבית יותר, או יציבה יותר, או בלתי־תלויה יותר, מאשר ממשלת עבדאללה ? האם משום כך נסרב השבוע לנהל משא־ומתן עם סוריה ? אם נקבל את התורה, שאסור לנהל משא־ומתן עם „גרורים" — כנוסחת בן־אהרן — מי מותר למו"מ ? אני קורא בעתונו של בן־אהרן, שעיראק היא גרורת בריטניה הגדולה. על פרס הנני קורא שם שהיא גרורת בריטניה הגדולה וארצות הברית גם יחד. גרור כפול אין לו ודאי יתרון על פני גרור רגיל... אם נלך בדרך זאת, נצטרך למנוע מעצמנו משא־ומתן כלשהו, עד שנגיע למוסקבה ולוושינגטון...

אם זוהי מדיניות החוץ — פלפול עקר מה הוא ?!

השאלה אינה, אם השגנו במו"מ זה כל אשר אנו חייבים להשיג. לא השגנו הכל. השאלה גם איננה, אם השגנו את המינימום ההכרחי לקיומה התקין של מדינת ישראל. לא השגנו עדיין זאת. השאלה היא אחרת לגמרי : האם בשיטה הנוכחית של צירוף פעולות ומשא־ומתן אפשר היה, בדרגה זו, להשיג יותר ע"י משא־ומתן ? והאם השגנו משהו חשוב ? אני חושב שהשגנו דברים לא־קטנים, אף בהשוואה למה שעמים אחרים, וגם אנחנו עצמנו, השגנו במלחמות. אם תציגו במפה, תיווכחו בכך.

לא זאת השאלה, אם נגמרה המלחמה. אינני יודע אם נגמרה. כולנו, כחבר הכנסת ספיר, רצוי לנו שלום לשם בנין. אינני יודע, אם מובטח כבר השלום. אבל אין. ספק, שמה שהשגנו במשא־ומתן זה חשוב הוא לגבי כל התפת־חות עתידה. עתה נעמוד חזקים יותר מול דבר שאנחנו הולכים לקראתו, בין שלום ובין לא־שלום.

מ. וילנר (מק"י):

אנו דנים היום בשאלה החשובה ביותר אולי במדיניות החוץ של ישראל. הנואמים מטעם הממשלה או סיעותיה עשו את מלאכתם — מלאכה קלה. אני סובר, שאולי מחוץ לסיעה אחת של האופוזיציה, יתרן רוצות בשלום, רוצות שלא תהיה שפיכות דמים במזרח התיכון בין יהודים לערבים.

הבעיה היא באמת : כיצד להבטיח את השלום ? כיצד להבטיח שבעוד חצי שנה לא תהיה מלחמה חדשה? ולכן, הבעיה היא : האם ההסכם עם עבדאללה מקרב את השלום היציב בין מדינת ישראל לשכנותיה או לא ? זוהי הבעיה, ואל תעשו את מלאכתכם קלה על־ידי העמדתה על ראשה.

מבחינת האינטרס של השלום ומבחינת האינטרס של יציבות השלום במזרח התיכון הסכם זה איננו צעד קדימה

לקראתו, אלא נסיגה אחורנית. הסכם זה מבצר, מרחיב ומבסס את העמדות של עושה־המלחמה העיקרי במזרח התיכון — האימפריאליזם הבריטי ושותפו האמריקני. הסכם זה מגביר את היכולת של האימפריאליזם הבריטי והאמריקני בהכנת מלחמה נגד ישראל ונגד עמים שוחרי חופש אחרים בעולם.

הסכם זה מבטא את הכרתה של ממשלת ישראל (והרי ישנו הבדל, אם צבא בריטי נמצא בשכם בלי שנכיר מבחינה מדינית בעובדה זו במסמך בינלאומי, או שאנחנו סומכים את ידנו על כך). הסכם זה סומך את ידיו של עבדאללה כשליט מטעם בווין על חלק של ארץ־ישראל בהסכמת ממשלת ישראל. זהו החדש שיצרנו. זוהי עובדה פוליטית בינלאומית, אשר ממשלת ישראל יצרה במו ידיה.

חברים! לדעתי תהא זו דמאגוגיה אם ישאלו: מה ההבדל אם הבריטים לא יהיו בארץ־ישראל, הלא בין כה וכה נמצאים הם בקירבת המקום — בעבר־הירדן. האם באמת אין הבדל?! הלא כך להגיד — זוהי צניעות הפוגעת בכל רגש של כבוד לאומי! אם כך — מדוע העמים הקולוניאליים, העמים המשועבדים, צריכים ללחום על חופשם?! הלא כל אחד יכול בצורה צינית זו להגיד: בין כך וכך יישאר בשכנותי צבא אימפריאליסטי; הלא אינני יכול לשחרר את כל העולם. חברים, הצגת דברים בצורה זו, יש בה מן הדמאגוגיה, שכן כל עם בארצו צריך ללחום לשיחרור ארצו מהשלטון הזר, המשעבד, למען עצמאותו־הוא ולמען השלום.

ההסכם עם עבדאללה הוא הסכם פוליטי כבר משום כך, שהוא מכיר ב„ממלכה ההאשימית הירדנית״, והשם הזה ניתן מסיבות פוליטיות כדי להפגין את השלטון של עבדאללה־בווין על העבר השני של הירדן, החלק המערבי. הממשלה נוקטת בנידון זה בשיטת־התעלמות ומפגינה את חוסר־רצונה להודות בגלוי בעובדה, שממשלת ישראל עשתה הסכם פוליטי עם בריטניה או מה שקוראים עבר־הירדן.

כפי שאמרתי בהתחלה, רוצים לשכנע את העם ואת הכנסת שכדאי היה הדבר כצעד לשלום. לדעתי זהו שלום שהוא שלום כביכול, שלום נוסח צ׳מברלין; גם צ׳מברלין השתמש בארגומנטים כגון אלה: מה חשוב, עוד קטע, הרי בין כך וכך היטלר קיים; בין כך וכך איננו יכולים לשנות; קצת צ׳כוסלובקיה, קצת שטוּ בפינה זו או אחרת של אירופה — מה זה משנה?

האם דרך זו תביא לנו שלום? לא, חברי הכנסת הנכבדים! אין אנו צריכים — אפילו במידת־האפשרות הקטנה ביותר — לתת את ידנו ליורשי היטלר־מוסוליני, המכינים מלחמת־עולם חדשה. אם הדבר איננו חשוב, מדוע זה בווין נלחם כל כך על השטח הזה? כנראה, שהדבר חשוב לו מאד מבחינת התכניות שלו נגד מדינת ישראל ונגד שלום העולם.

הממשלה מעמידה על הראש גם את בעיית המדינה הערבית העצמאית בחלקה השני של ארץ־ישראל. אף אחד לא אמר שחיילים יהודים — אם נגיד זאת באופן דראסטי — צריכים לשפוך את דמם, כדי שלערבים תהיה מדינה. אין הדבר כך. זוהי סתירת פני־הדברים האמיתיים שבבעיה הזאת. הבעיה היא אחרת לגמרי: הערבים לוחמים בכוח ההולך וגדל למען מדינתם בחלקה השני של ארץ־ישראל. ממשלת ישראל — וזוהי האשמתנו הכבדה ביותר — עשתה את הכל במשך השנה האחרונה, כדי לחסל בכל האמצעים את המאמצים של אותם הכוחות הערבים, שלחמו למען מדינה ערבית עצמאית. הבעיה לא היתה ואיננה זו שצריך לשפוך דם בשביל מישהו אחר; הבעיה היא שממשלת ישראל הפריעה, דיכאה ויצרה מצב שלוחם־חופש נגד הפולשים הערבים מוכרח היה לסכן את חייו פעמיים בעברו את קו הגבול: פעם אחת בצד הישראלי ופעם אחת בצד של הפולשים, של האויב. זהו אבסורד — שעוד לא קרה בהיסטוריה— שממשלה הלוחמת נגד אויב, לא תעודד ולא תסייע, אלא תפריע ותדכא אותם הכוחות הלוחמים לצדנו נגד המדינות הפולשות!

מחזבתנו היה לסייע בידי הכוחות הדמוקראטיים הערביים. לא זו בלבד, שמדינה ערבית עצמאית, דמוקראטית וידידותית היא חגורת הבטחון הבטוחה ביותר למדינת ישראל. הדבר צריך היה להיעשות משום שאם לא־כן — לפי ההסכמים הנוכחיים עם עבדאללה־בווין — ניאלץ להיות במצב של כוננות מלחמתית מתמדת וסכנה מתמדת תהא צפויה, במישרין, למדינת־ישראל.

הממשלה נרתעת משיתוף פעולה עם כוחות ערביים דמוקראטיים. ראש־הממשלה הודיע לפני שבוע מעל הבמה זאת, שהוא התנגד, למעשה, להקמת המדינה הערבית העצמאית, מפני שאינו רוצה שחבריו של תופיק טובי יהיו בשלטון בחלקה השני של הארץ. אני יודע שישנן הכרזות מילוליות אחרות, אבל ההודעה הזאת של ראש־הממשלה — היא חשובה מאד, מכיוון שהיא מגלה את המניעים היסודיים שבמדיניות הבורגנות היהודית, ושל הממשלה המבטאת את האינטרסים שלה. מדיניות זו מכוונת לא לאפשר את הקמתם של כוחות פרוגרסיביים חזקים במזרח התיכון, ובמיוחד בשכנותה של מדינת־ישראל. במקום לסייע לכוחות הפרוגרסיביים שיתפה הממשלה פעולה ועודדה כוחות ערבים פיאודליים, פאשיסטיים ואנטי־ישראליים. קיימת ידידות עם ויקטור חיאט — הסוכן הפאשיסטי של פרנקו! קיימת ידידות עם אנשים כמו בישוף חכים, המתקבלים בקריה, בעוד שכוחות־החופש נדכאים, נתונים במחנות הסגר עד היום הזה! זאת היא המדיניות של הממשלה! מדיניות שלפיה ויצמן, נשיא מדינת ישראל, נוסע לוושינגטון, בלי להביא את הדבר לפני הכנסת, בלי ידיעתה ובלי אישורה. זוהי מדיניות, שלפיה נמצא בוושינגטון שר החוץ שלנו! זוהי מדיניות של קבלת מלווה־שעבוד אמריקאי! זוהי מדיניות של אורינטציה על כוחות האימפריאליזם האנגלו־אמריקאי! זוהי מדיניות־חוץ המסכנת את עצמאותה של מדינת־ישראל! זוהי מדיניות, אשר בין השאר באה לידי ביטוי בשבוע האחרון על־ידי כך שאנשי סיעות־הקואליציה, הנמצאים בסניף של הקונגרס היהודי העולמי בישראל, הצביעו נגד השתתפותו של קונגרס זה בוועידת השלום העולמית — שבה התכנס מיטב המין האנושי — העומדת להתקיים בפאריס. אלה הן המגמות האמיתיות הטבועות בהסכמים האלה עם עבדאללה, באישור הישראלי שניתן להתפשטותו של האימפריאליזם הבריטי והאמריקאי במזרח התיכון.

יהודית שמחונית (מפא״י):

אני מציעה להפסיק את הוויכוח, כי הרי הדעות של חברי הכנסת השונים כבר באו לידי ביטוי, ועל סדר־יומה של הכנסת ישנם עניינים רבים שעדיין לא נגענו בהם — והם קבועים בסדר־היום.

מ. בגין (תנועת החרות):

אני מציע להמשיך בוויכוח. השאלה היא חיונית

ורצינית מדי מכדי שנסתפק בוויכוח של עשרות דקות. מכל מקום רוצה אני להפנות את תשומת־לבו של כבוד היו"ר, שהסיעה אשר בשמה אני מדבר לא השתתפה כשאר הסיעות באותו הוויכוח; מחברי מפא"י דיברו שנים, מחברי מפ"ם — שנים. מצידנו דיבר מר הלל קוק, ואנכי אך נימקתי במשך דקות הצעה פורמאלית לסדר־היום. משום כך אני דורש שאף אם יוחלט על הפסקת הוויכוח, תינתן לסיעתנו האפשרות להביע את דעתה, מפני שלא קיבלנו אפשרות זאת כשאר הסיעות.

היו"ר י. שפרינצק:

את הסטאטיסטיקה אינני מקבל לתשומת־לבי. הכנסת תחליט להפסיק או לא להפסיק את הוויכוח. (ר ע ש ב א ו ל ם. ה"ה אלמליח ופנקס מבקשים לתת אפשרות לעוד שני חברים לדבר). הריני בבחינת התועה בדרכי הרשימה — מי הם השנים ואיזה סיעות?

מ. סנה (מפ"ם):

הסיעה שלנו הציעה הצעה נפרדת, וגם רוצה להשיב למתווכחים.

היו"ר י. שפרינצק:

לא הובאה הצעה נפרדת, היה דיון. (ק ר י א ו ת ב י נ י י ם: להמשיך את הוויכוח! מ. ב ג י ן: אני מפנה את תשומת לבו של היו"ר לכך, שהוא מקפח את זכותה של סיעה להביע את דעתה ע"י הקדמת ההצבעה). אינני מקפח איש. מסיעה זו נאמו כבר שנים. ניגש להצבעה. (ק ר י א ו ת ב י נ י ם: זה קיפוח. א. ב ן־א ל י ע ז ר יש לשמוע גם דעות של אנשים אחרים. אין אנחנו דורשים יותר ממה שמגיע לנו.) חברי־הכנסת מסיעתו של מר בן־אליעזר, אם יש לכם קובלנה, תביאו אותה לוועדת הכנסת. (מ. ב ג י ן: מה יקרה אם יתנו לנו להביע דעה?) אעמיד את הענין להצבעת הכנסת.

א. אלמליח (הספרדים):

לסדר היום. אינני רואה שום אסון אם ידברו, ושלא יאמר שסתמנו את הפה. אינני רואה שום אסון בכך אם יינתן גם לחבר מסיעת החרות להביע דעתו.

היו"ר י. שפרינצק:

אינני רואה שום אסון בכך אם ידברו עוד עשרה או עוד עשרים. אולם כשמוצעת הצעה חייב לפסוק הרוב, ולא היו"ר. יכולה להיות הצעה להפסיק את הוויכוח, ויכולה להיות הצעה שלא להפסיק. הכנסת תחליט.

י. אידלסון (מפ"ם):

אני מצטער, שבמקום לדבר לגופם של הענינים אני צריך להעסיק אתכם בהצעה לסדר. אני מציע, לא לרשום עוד נואמים, ולתת את רשות הדיבור לכל אלה שכבר נרשמו. אני רוצה להזכיר לכם, שזה בעצם הוויכוח הפוליטי הראשון בכנסת, ויכוח על דבר קונקרטי, חשוב ורציני עד מאד, ולמעשה גם קובע את קווי־הפוליטיקה הכללית שלנו. אינני מניח, שבענין כזה יש הצדקה להפסיק את הוויכוח בצורה כזו. צריך להיות גבול, מי שנרשם — ידבר.

היו"ר י. שפרינצק:

ברצוני להביא לתשומת־לבכם, שיש עוד 18 נואמים.

מ. גרבובסקי (מפא"י):

אני מציע להקדיש עוד שעה אחת לוויכוח זה, ולאפשר לכל יתר הסיעות לדבר.

היו"ר י. שפרינצק:

ישנה הצעת גרבובסקי להקדיש עוד שעה לדיון, נצביע אותה.

ה צ ב ע ה

הצעת מ. גרבובסקי נתקבלה.

מ. בגין (תנועת החרות):

רבותי חברי הכנסת! בהסכם זה, המונח לפני, משתקפת מדיניותה של הממשלה יותר מבכל מסמך אחר, ששמה עליו את חתימתה. אין כאן עוד אורינטאציה, ואין דיבורים על אורינטאציה, על גוש זה או אחר. אין כאן מדיניות של נייטראליות, כאן המדיניות הישנה־נושנה — המדיניות של ועידות שולחן עגול לונדוניות. לא חשוב, אם ועידות כאלה מתקיימות בלונדון גופא או ברודוס, או מחר ברבת־עמון. יש שינוי־גירסה, אולם אין שינוי בתוכן.

אני מוסר לעצמי דין וחשבון, שההנחה הזאת חמורה מאד, ועל כן חובתי וכוונתי לנמק אותה ולהוכיח לאותם חברי הבית — שעדיין עשויים לקבל נימוקים פוליטיים הגיוניים — שההנחה הזאת נכונה וצודקת.

מונח לפני הסכם עם עבר־הירדן. הסעיף החשוב ביותר הוא סעיף ששי. סעיף־קטן ראשון שלו אומר: „מוסכם בזה, כי כוחות ממלכת־הירדן האשימית יחליפו את כוחות עיראק בגיזרה התפוסה עכשיו בידי העיראקים". לכאורה, אין זה חשוב, שהסכמנו לשם הנ"ל. אחד מאתנו ניסה להתלוצץ על חשבון השמות. הייתי רוצה להזכיר לבית כולו, שבשני ההסכמים הקודמים בשביתת־נשק לא הוזכר שמו של הצד החותם. אין זה דבר מקרי. אמנם איש מאתנו לא חתם עדיין על חוזים בינלאומיים, אולם קראנו חוזים בינלאומיים ולמדנו עליהם — אולי מר לוביאניקר לא שייך לאלה שלמדו — באוניברסיטה; ולמדנו, שכאשר חותמים על חוזה בינלאומי, רושמים קודם־כל את שמו של הצד האחד ואחר־כך את שמו של הצד השני. קובעים, שיפוי־הכוח מספיק בכדי שיחתמו על ההסכם.

משום מה קרה שבשביתת־הנשק עם מצרים לא הוזכרו השמות? אתם יודעים את הסיבה; משום שמצרים לא רצתה להכיר בקיום מדינת ישראל. אנחנו קיבלנו זאת. קיבלנו גם את הפשרה שיצאה מכך. והוא הדין בלבנון.

בשני הסכמי שביתת־הנשק לא ייזכרו ולא ייפקדו שמות החותמים עליהם. מה קרה כאן? מדוע הופיעו השמות? אפשר לטעון, כי קיבלנו תשלום, כי על־ידי כך מופיע גם שם מדינת־ישראל. גם זה אינו מקרה. בווין הכיר דה פקטו בממשלת מדינת ישראל, על כן אין קושי, שגם עבדו יכיר בקיומה של ממשלת ישראל.

אני מקבל את ההצעה, שהושמעה פה: להשתמש בשמות שהצד השני קורא לעצמו. ביחוד צריך ראש־הממשלה לדייק בשמות. אחרת עלול עוד „השליט הנבון, הדורש טוב לעמו ולארצו" להיעלב. צריך לקרא את הממלכה הזאת כפי שהיא קוראת לעצמה: הממלכה ההאשימית הירדנית. והרי הממלכה הזאת עוד לפני חדשים מספר היה שמה עבר־הירדן. מה דין השינוי הזה? אתם יודעים את הסיבה; היא פשוטה מאד. התכנית היא

תכנית בריטית ישנה. היא רשומה בדו"ח ועדת פיל. אתם יכולים שם לקרוא על חלוקת ארץ־ישראל לפי תכנית בריטית; אתם יכולים שם לקרא על כך, שהגליל יהיה בידי מדינת ישראל, חלק מן הנגב יהיה בידי מדינת ישראל, ירושלים — בינלאומית, ושאר השטחים יסופחו לעבר־הירדן, כלומר לממלכה ההאשימית הירדנית המשׂ־תרעת משני עברי הירדן. (ד. ר מ ז: מדוע תפסח על אילת?).

בוודאי חלו שינויים רבים. אבל הדבר הזה לא חל בתוקף שביתת־הנשק, אלא בתוקף המציאות, בתוקף המלחמה. לא השגנו שום דבר על פי דרכי שלום. השׂ־ליתם את עצמכם, יושבי הכסאות הירוקים, כי אם תסכימו לחלוקת ארץ־ישראל, תשיגו את מדינת ישראל בדרכי שלום.

אתם יודעים, מה היתה התוצאה: שילמנו בדמם של רבבות מבנינו בהרוגים ופצועים, אני חוזר: ברבבות מבנינו — וכל זה כדי להשיג אותם הגבולות הזמניים.

באותה הפיסקה עצמה נאמר, שבוצעו חילופי משמ־רות. במקום הצבא העיראקי יעמוד הצבא של הממלכה ההאשימית הירדנית. מהו הדבר הזה, האם זה מקרה? מדוע יוצאים העיראקים, מדוע נכנס עבדאללה לאותו שטח, מי נתן לו את הפקודה, מי נתן לו את ההוראה, ומי נתן לבגדד את ההוראה לצאת? למה לא תחשבו על כך, למה תקבלו דברים אלה בלי מחשבה נוספת?

הדבר ברור, שזוהי תכנית פיל במהדורה חדשה או תכנית מוריסון מתוקנת. אני אמרתי „ועדות שולחן עגול לונדוניות", משום שהאנשים, היושבים היום על ספסלי הממשלה, היו מוכנים לחתום על תכנית מוריסון בתנאי שתינתן להם הרשות לקבל חמשת אלפים סרטיפיקאטים לחודש. על כן אין זה מפליא, שהסיפוח קם והיה בהכרת ממשלת ישראל.

מי הכריח אתכם להסכים לכך? כיצד הייתם לצופים משלימים? חילופי משמרות של צבאות פלישה הם דבר כל כך פשוט וקל? (שר־המשטרה ב. ש י ט ר י ת: ואם היו הולכים בלי שביתת־נשק, היית מונע אותם?).

הרי אתה שר־המשטרה, לפחות חוק צריך שר המש־טרה לדעת. יש הבדל גדול מאד בין מצב־מלחמה, שעליו לא ניתנה כל הכרה, לבין מצב שהוכר. אנחנו הותקפנו על־ידי צבאות פלישה. זה היה בלתי־חוקי. והנה עתה הוכר על־ידי ממשלת ישראל הכיבוש הבריטי העבר־הירדני במשולש. אדוני שר־המשטרה מבין? שאלת חוק היא. כדאי שתלמד זאת.

ועכשיו, רבותי, בסעיף־קטן 4 של אותו סעיף 6 נאמר, שקו שביתת־הנשק בגיזרת חברון—ים־המלח כרוך בסטיה ניכרת מן הקווים הצבאיים הנוכחיים לטובת כוחות ממלכת־הירדן ההאשימית.

הממשלה מודה בזה, שהסכימה לסטיה ניכרת. וכדאי היה לקרוא את נוסח ההסכם בלשונו המקורית בשפה האנגלית — השפה היא במקרה זה סמלית מאד. שם כתוב במפורש על סטיה ניכרת מן הקווים בגיזרת חב־רון — ים־המלח. למה הסכימה הממשלה לכך?

כתוב עוד בסעיף זה, כי כפיצוי לכביש בין תול־כרם וקלקיליה הנמסר לרשות ממשלת ישראל, היא מס־כימה לשלם לממשלת ממלכת־הירדן ההאשימית את ההוצאות של סלילת כביש חדש מסוג א', באורך 20 ק"מ.

אם כן עלינו לבנות דרך איסטראטגית חדשה בשביל עבדאללה. מקווה אני על כל פנים, ש„סולל־בונה" לא יצטרך להקים את הכביש הזה, כסף ישראלי — אנו כבר נותנים לבנייתו.

בסעיף־קטן 6 כתוב לאמור: „באם יחליט מי מבין התושבים לנטוש את כפרו, יהיה רשאי לקחת עמו את רכושו בבעלי־חיים ושאר מטלטליו ולקבל בלי דיחוי פיצויים מלאים תמורת קרקעותיו שעזב. יהיה אסור לכו־חות הישראליים להיכנס לכפרים כאלה או לחנות בהם; משטרה ערבית, שתגוייס מבין בני המקום, תאורגן ותחנה בהם לשם בטחון פנימי".

אתם מדברים על תמורה, ומדוע לא הוכנס אותו סעיף ביחס לנסיגה העברית מקווי חברון—ים־המלח? מדוע לא יוכל חייל עברי להציב רגלו בכפרים העוברים עתה לרשותנו? במקומות אלה יוקם משמר של גפירים ערביים מבני המקום. ואנחנו יודעים מה פירוש הדבר, יש לנו נסיון רב ביחס לשמירת החוק והסדר מצד גפירים ערביים בני המקום. כף רגלנו לא תדרוך בכפרים הללו, ועוד התחייבנו לשלם עבור כל הרכוש שהתושבים יעזבו, בכסף מלא.

אינני רוצה להיכנס לוויכוח יסודי בשאלה זו. אולם אני אומר, שזהו חוק תקדים, וממשלת ישראל צריכה לרשום לפניה, שבזה קבעה תקדים. כי הבעיה היא רחבה מאד, ואינה מוגבלת לכפרים במשולש בלבד. אבל לא זה העיקר. השאלה נוגעת לשליטתנו באותם השטחים שעברו, כבי־כול, לרשותנו. במה תתבטא השליטה המעשית, אם חייל עברי לא יוכל להציב רגלו במקומות הללו? אתם השׂ־פלתם את כבוד ישראל על־ידי ההסכמה לאי־הכנסת חיילים עבריים לשטחים אלה.

רבותי, אל נא תחשבו, שקל כל כך לאופוזיציה לבוא ולהציע הבעת אי־אמון בממשלה. זו הפעם הראשונה, שאנו מעלים את ההצעה הזו, וכנראה נפל דבר גדול בישראל עם חתימת ההסכם הזה. ואני שואל אתכם שניה, אפילו אם תסכימו לניהול המשא־ומתן, אפילו אם תס־כימו לעצם החתימה — האם כל התנאים האלה הכרחיים? למה מיהרתם כל כך? הרי אין זה נכון, שאם לא הייתם הותמים אמש על ההסכם, תפרוץ מחר מלחמה? למה מיהרתם? האם באמת הודות למר באנץ'? האם כדי להקדים את הפירסום לחתימת הברית האטלאנטית? הרי זו אחת השאלות החיוניות ביותר! למה מיהרתם לקבל תנאים מחפירים כאלה?

אתם טוענים, שהרי מישהו הסכים לתכנית החלוקה, ואין זו אלא תכנית החלוקה במהדורה שניה. מובן, שישנם כאן חברי בית, שהסכימו לתכנית החלוקה. שום מוסד עברי מייצג עדיין לא שם ידו במפורש, באופן יורידי, על תכנית החלוקה של האומות המאוחדות. אבל אלה שטוענים את הטענה הזאת, יקחו בחשבון, מה קרה כאן מבחינת החלוקה. האם זוהי התכנית? האם גם שם כתוב, שהבריטים יעמדו באותו המרחק, שבו עומדים תותחיהם לפי הסכם זה? הרי בתכנית החלוקה מדובר על איזה איחוד כלכלי, וכל זה היה מותנה בשלום ובהסכמה — ואי השלום? מי התיר לכם לחתום על הסכם כזה? למה הקדמתם את אירגון האומות המאוחדות, שעדיין לא שם ידו על כך? מי התיר לכם לשנות את כל הדברים? לא קיבלתם יפוי־כוח מצד העם. אתם הבטחתם שלום. שלום הבאתם לנו? הזהו השלום? שעבוד הבאתם לנו. ושפיכות־דמים ועומד על כך בכל תוקף — החל מתכנית פיל ועד היום הזה — שהשטחים הללו יסופחו לממלכה ההאשימית העבר־ירדנית. נראה, שיש לו סיבה איסטרא־טגית לכך.

רצוני לפנות בכמה מלים לחברי הכנסת מהחזית הדתית. רבותי, אני רוצה לשאול את מצפונכם — ואני נמנה על המאמינים בקרב ישראל—כיצד לא רעדה ידכם לתת הסכמה לתכנית, שיש בה הכרה בממלכה ההאשימית העבר־ירדנית, כלומר בהפקרתו של הירדן — הירדן כולו — בידי האויב ? כיצד לא רעדה ידכם לתת הכרה רשמית בשליטתו של עבדאללה בעיר העתיקה בירושלים? אין זו שאלה של קואליציה, זוהי שאלת השאלות של המצפון העברי.

ולבסוף אני עומד להשמיע דברי הזהרה חמורים מאד. אבל בטרם אשמיעם, עלי למנוע מראש כל אי־הבנה בקשר למלה „הפחדה", שבה השתמש ראש־הממשלה פעמים מספר. אינני בא להפחיד. אני רוצה להדגיש בקשר לזה, שאמר ראש־הממשלה : „כל ישראל אמיצים מאד". בוודאי שאני מעריך מאד אומץ לב, אני מעריך מאד את אומץ לבם של אנשים, שלרשותם משטרה צבאית, משטרה רגילה, משטרה חשאית ועוד יותר חשאית. מובן, שאיני יכול להעריך אומץ לבם של אנשים, שאין להם משטרה א', ב', וג'. כל ישראל הם אמיצי לב ואין מפחידים אותם. ואף על פי כן, או דווקא משום כך, היום הזה, לאחר שנשפך כל־כך הרבה דם לא כדי שיהיה גיטו משועבד אלא כדי שתקום מדינה חפשית, הריני אומר לכם, רבותי, אחרי החתימה : שרים, הזהרו במעשיכם. Caveant Consules.

מ. סנה (מפ"ם) :

כנסת נכבדה, ישנו סעיף בהודעתו של ראש־הממשלה שקופח בוויכוח, נדמה לי שלא במקרה, והוא חוזה שביתת־הנשק עם מצרים. חוזה זה משאיר בידי ממשלת מצרים את רצועת החוף עזה־רפיח. לא היה הכרח בכך. הצבא שלנו שם מצור על צבא מצרים. הצבא שלנו הגיע לאל־עריש ולאבו־עגלה. צבא מצרים לא היה לו קשר עם ארצו, לא היה לו קשר לים, עמד על סף הכניעה. ואז באה הודעה לממשלתנו מאת מיסטר טרומן, והוסר המצור, וצבא ישראל נסוג מאל־עריש ואבו־עגלה. ודאש ממשלת ישראל לא שלח את השליח האמריקני למועצת־הבטחון, למוסד היחיד שרשאי לתת לנו עצות, אלא קיבל את העצה הבלתי־מוסמכת.

והדבר חזר כעבור ימים מספר על יד רפיח, חיילינו היו במבואות העיר, וקיבלו פקודת נסיגה בהתאם לרצון אמריקה.

והיום הציג לפנינו ראש־הממשלה כ„נצחון גדול" את חוזה שביתת־הנשק עם מצרים. למה הפקרנו את אדמת פלשת לפלשתים החדשים, למצרים, והוצאנו אותה מתחום שליטתנו ? הלנו היה הכרח בכך ? הכרח היה בכך לטרומן ! טרומן ידע, כי עזה מצרית היא עזה שלו. הוא ידע שראש ממשלת מצרים אברהים־עבדול־האדי פונה אליו בתחנונים, שיואיל ברוב חסדו להכניס אותו לכלא של תכנית מרשל, ולכן כדאי לו למיסטר טרומן שרצועת החוף עזה־רפיח תהיה בידי הוואסאל שלו, אברהים עבדול־האדי.

אין זה מקרה שהאמריקנים עמדו על כך. אני זוכר שעוד בוועדת־החלוקה של עצרת האומות המאוחדות, נציגי אמריקה כאריות נלחמו שהחלק הזה של הנגב, של החוף הדרומי, לא ייכלל בתחומי ישראל. יש להם ענין בבסיס אמריקאי בעזה, ואנחנו במו ידינו סייענו לכך בעקיפין, וממשלתנו נתנה פקודה לצבאנו המנצח שייסוג, כדי שיקום דברו של מיסטר טרומן. ולכן זה גם לא מקרה, שחבר הכנסת הלל קוק אמר : שביתת־הנשק עם מצרים — היא בסדר, לא — כפי שאמר — מפני שמצרים מאוכסת לסת על־ידי מיליונים, אלא מפני שהאפוטרופוס על מצרים הוא מיסטר טרומן, והוא גם בעל־הבית בעיני הלל קוק וחבריו.

וכשם שתנאי שביתת־הנשק עם מצרים הם לפי טעמו של טרומן, כך תנאי שביתת־הנשק עם עבדאללה הם פרס לבריטניה. אלא מכיוון שבריטניה כבר אינה במידה מספקת חפשית במדיניותה, הרי החוזה שנחתם אמש מתאים להסכם האנגלו־אמריקני. אם עבדאללה עשה ויתורים — והוא עשה ויתורים, וחלילה לי לזלזל בהם, כי התיקונים הטריטוריאליים הם חשובים למדי — אבל הוא לא עשה זאת הודות לחכמת המדיניות של ממשלתנו, אלא מפני שצבא ישראל איתן ואילו צבאו חלש, קטן, רקוב ; מפני שאיננו מספיק להחזיק מה שיש בידו ; מפני שהוא יודע שראש ממשלת ישראל יודע, כי בריטניה לא תושיט לו עזרה צבאית בחלק המערבי של ארץ־ישראל ; מפני שהוא חסר־אונים לעומת הצבא המפואר של מדינת־ישראל, לכן הוא עשה ויתורים ! כלום אי־אפשר היה לקבל יותר ממה שקיבלנו ? אני יודע, שראש ממשלת ישראל יודע, שאפשר היה לקבל יותר, והרי ראש ממשלת ישראל לא היה נותן סתם שי לעבדאללה. ובכן, אינטרס של מי היה זה למסור לעבדאללה את ג'נין ואת שכם ואת תול־כרם ואת רמאללה ואת חברון ואם הר־הבית ושלושה מבואות של העיר ירושלים מתוך ארבעה מבואות (מבוא יריחו, מבוא שכם, מבוא בית־לחם — חברון, ורק מבוא יפו לנו) ? האם היה זה אינטרס שלנו ? ההיה זה הכרח צבאי? פוליטי ? או „עצה טובה" מאותו הסוג של העצות הטובות של „הידידים" ההם ?

כנסת נכבדה, בגין אומר : אין זו שאלה של אוריינטציה, אך זוהי בכל זאת שאלה של אוריינטציה ! החוזים הללו סוללים דרך לשלום אנגלו־אמריקאי, לא לשלום ישראלי, לא לשלום יציב, לא לשלום צודק, לא לשלום שיבטיח לנו בטחון גבולות, לא לשלום שיבטיח לנו יחסי־שלום אמיתיים, כנים, עם העם השכן הערבי, שאתו אנו יכולים ורוצים לחיות בשלום על יסוד של שיתרור משיעבוד זר, על יסוד של עצמאות שני העמים וכיבוד הדדי של הזכויות והצרכים. את כל זה לא יבטיח לנו שלום אנגלו־אמריקאי, ההולך וקם בארץ־ישראל.

כלום ראש ממשלת ישראל איננו יודע את נוסח־הברית בין ממשלת בריטניה וממשלת עבדאללה ? כל השטח שנכלל — כתוב שם — בתחומי מלכותו של עבדאללה או שייכלל בתחומיה, יכול לשמש בסיס לכוחות המזויינים של בריטניה. ובכן, אנחנו פותחים חלק של ארץ־ישראל המערבית לבסיסים אלה. לשם מה אנו עושים זאת ? האם למען בטחוננו ? לביצור עצמאותנו ? האם זה ישכין שלום בינינו לבין הערבים ?

אל נשכח, שלבעלי הבסיסים העתידים בין כה וכה הוחכרו כבר אוצרותיה של הארץ. חשמל — לזרים ; אשלג ים־המלח — לזרים ; בתי־הזיקוק — לזרים ; קידוחי נפט בנגב — לזרים ; ואין אף רמז שהממשלה הריבונית של ישראל תבטל את הזכיונות הזרים. אל נתעלם גם מהרושם הפוליטי של הנסיעות הבלתי־פוסקות לבירת העולם האימפריאליסטי, לוואשינגטון ! אין זה דבר שבית, שראש־המדינה נוסע לבירה זרה. מה נחפז ראש־המדינה, הנשיא, לנסוע לשם ? אני בטוח שביקורו יעזור לאוסף כספים. אבל כלום אין בינינו תועמלנים אחרים לקרן־היסוד מלבד נשיא־המדינה ושר־החיצון? שר־החיצון שלנו, האם הוא מוכרח להיות מיניסטר־החוץ השלושה־עשר הנמצא כיום הזה, ביום תתימת האמנה האטלאנטית בוואשינגטון ? ישנם שם שנים־עשר חותמים, והוא, השלושה־

עשר, אומר: „אנחנו לא נחתום מיד, מפני שאנחנו שייכים לזירת הים התיכון"! הסבורים אתם, שכל הדברים האלה אינם פוגעים לא רק בהצהרות הממשלה על נייטרליות? הרי הם פוגעים באינטרסים החיוניים של המדינה, של ריבונותה, של אי־תלותה. הם פוגעים באינטרס העליון של המדינה הישראלית, של העם היהודי.

אל תגידו — כפי שאמר כאן דובר מפא"י — שאין הבדל באיזה מרחק נמצא הבסיס הזר. לפי הגיונו זה של לוביאניקר, האומר: „מה ההבדל אם הבסיס הבריטי הוא מעבר זה של הירדן או מעברו השני?", אפשר להגיד: „מה ההבדל אם מעבר זה של גבולנו או מעברו השני?". יש חוק: כל שביכלתך להרחיק סכנה מאתך — הרחיקה, אלא אם כן אין מבחינים בסכנה... ואולי כאן נעוץ הניגוד שבינינו.

אל תגידו, שזה דבר של מה־בכך, שאנחנו הכרנו בשם „הממלכה ההאשימית הירדנית". כמה פעמים, במוסדות או"מ ובהודעות של מעצמות מסויימות (אלה ה„ידידים" שלכם), לא נזכר ולא נפקד השם „מדינת ישראל", אלא „השלטונות היהודיים", — עד אשר הכרחנום בכוח נצחונותינו ועמידתנו. ואתם, שי הגשתם לעבדאללה. הגשתם שי מוסרי בהכרת שמו החדש ושי טריטוריאלי בהסכמה לסיפוחים. ואילו לבריטניה הוגש שי — שטח פתוח לבסיסים מערבה לירדן.

לכן, החוזה הזה הקובע מראש, הדן מראש את התנאים של השלום העתיד, איננו משרת את אינטרס המדינה, איננו משרת את אינטרס העם. אני יודע: אין ספק, שההצעה שלנו, האומרת לדחות את החוזה הזה, לא תתקבל על־ידי הכנסת. אבל יש לנו הכרה עמוקה, שאין לעקור אותה מלבנו, כי ההיסטוריה הישראלית, וכן גם ההיסטוריה העולמית, תבטל את החוזים האלה כעפרא דארעא.

ת. טובי (מק"י):

אין כל ספק, כי אנו בעד שלום בא"י, בעד סיום קנוניות האימפריאליזם האנגלו־אמריקני. אנו רוצים, כי ישרור שלום־אמת בין עמי המזרח התיכון כולם, בהבנה הדדית ובשיתוף פעולה לעצמאות־אמת ולמען שלום יציב.

אשר לדיון על שביתת הנשק עם המלך עבדאללה, יש ברצוני להתנגד לעמדת הממשלה, באשר לא הגישה הסכם זה לדיון בפני הכנסת, בטרם נחתם סופית.

הסכם זה הנקרא בשם הסכם עם ה„ממלכה ההאשימית הירדנית", מכיר למעשה בשלטון מושבה בריטית זו על החלק השני של ארץ־ישראל, שבו היתה צריכה לקום מדינה ערבית עצמאית בהתאם להחלטות האו"ם.

מסירת חלק זה לעבדאללה — לבוין, כדי שיקים בו את בסיסיו וכדי לאיים על עצמאות ארץ זו; מסירת חלק זה לעבדאללה לא באה רק עקב הסכם זה, אלא היא תולדת מדיניות אשר בה נקטה ממשלת בן־גוריון במשך מלחמת השיחרור — מדיניות אקטיבית נגד הקמת המדינה הערבית העצמאית בא"י, ואין הסכם זה עם עבדאללה אלא גולת־הכותרת למדיניות זו ועצד משלים לה.

תמיד ראינו צורך בנקיטת מדיניות של ידידות עם הכוחות הדמוקראטיים הערביים, הלוחמים למען הקמת המדינה הערבית העצמאית. תמיד אמרנו, כי מדיניות זו היא לטובת ישראל, ולמען עצמאותה, והיא הכרחית לשם הרחקת אפשרות של שלטון האימפריאליזם הבריטי על החלקים הסמוכים לישראל בא"י.

מדיניות מר בן־גוריון במשך המלחמה, ובתקופה שלאחריה, לא עזרה כלל לכוחות הדמוקראטיים הערביים בחיתרתם להקמת המדינה הערבית העצמאית. מדיניות זו לא רק נמנעה מלתת יד לכוחות אלו, אלא עשתה הכל, כדי להכשיל את מאמציהם להקמת מדינה זו.

הלוחמים למען הקמת מדינה עצמאית זו — אותם הלוחמים שנאסרו על ידי שלטונות מצרים ועבדאללה בשעה שמילאו את תפקידם למען סיום המלחמה וביצוע החלטות האו"ם — יושבים עתה במחנות הריכוז הישראליים, לאחר ששותררו על־ידי כוחות צבא ההגנה לישראל באבו־עג'ילה. הימצאות לוחמים אלה עד היום במחנות־ריכוז אינה מקרה, אלא המשך למדיניות עוינת אשר בה נוקטת הממשלה הזאת נגד אותם הכוחות שלחמו, וממשיכים ללחום למען הקמת מדינה עצמאית זו.

ועוד. אנו שומעים, כי הממשלה עודנה ממשיכה, כאילו, לנקוט בעמדתה הקודמת — באהדה להקמת מדינה ערבית עצמאית. כל זה, חברים, אינו אלא לעג וקלס למטרה הקדושה שלמענה מקריבים רבים מבני העם הערבי את חייהם.

ממשלת בן־גוריון, בנקיטתה עמדה אויבת למאבק הקיים בתוך החלק הכבוש בידי עבדאללה למען הקמת המדינה הערבית העצמאית, נוטה היא למעשה לצד עבדאללה, לצד בווין העושה למען מניעת הקמתה של מדינה כזאת. עמדה זו היא עויינת לכוחות החופש הלוחמים נגד האימפריאליזם.

אין אנו רוצים שממשלת ישראל תצווה על הצבאות הישראליים לכבוש את החלק השני של א"י, כאמצאי להקמת המדינה הערבית, או כאמצעי לשיחרורה מן האימפריאליזם ומעבדאללה, כפי שאמר מר לוביאניקר. לא זו הדרך להקמת המדינה הערבית ולהבטחת עצמאותה של ישראל.

אותם הכוחות הפרוגרסיביים, המתקדמים, ההולכים ומתרבים בחלק הכבוש ע"י עבדאללה; אותם הכוחות הנאבקים למען גירוש הצבאות הכובשים מאותם השטחים, ולמען הקמת המדינה הערבית; אותם הכוחות המארגנים את ההמונים הערבים למאבק ממושך למטרה זו; כוחות אלה מצפים ממדינת־ישראל, שתסייע במאבקם זה נגד עבדאללה, שכירו של בווין; כוחות אלה המתחזקים מדי יום ביומו יראו בהסכם זה עם עבדאללה, אויב ההמונים הערבים, תמיכה ועזרה שיש בה משום חיזוק לעבדאללה באותם השטחים הארצישראליים.

אין אנו רואים בהמשכת המלחמה דרך לגירוש האימפריאליזם מא"י ולהבטחת א"י מהקמת בסיסים לבווין בא"י. אבל אנו רואים את הדרך במדיניות הזאת שונה תכלית שינוי מאותה מדיניות, שהממשלה נקטה עד כה כלפי הכוחות הדימוקראטיים הערביים. אנו רואים את הדרך במדיניות שמטרתה לסייע להצלחת המאבק של כוחות אלה נגד האימפריאליזם, נגד עבדאללה והריאקציה הערבית; במדיניות שאינה מובילה להשלכת אלה, שלחמו והלוחמים למען מטרה זו, לתוך מחנות־ריכוז ישראליים.

ההסתלקות, איפוא, מן הצורך לעזור בהקמת מדינה ערבית עצמאית בא"י, לפי ההסכם האחרון עם עבדאללה, היא — בניגוד לענין עצמאות ישראל ולשלום־קבע במזרח־התיכון.

העדר סעיף מיוחד בהסכם, שימנע בעד כוחות בריטיים מלהיכנס לא"י מוכיח, שאין הסכם זה מכשיר לשלום־קבע במזרח־התיכון.

אי־דביקותה של הממשלה בשתי נקודות עקרוניות אלו היא, למעשה, ויתור, או יותר נכון כניעה, לתנאי האימפריאליזם הבריטי־אמריקאי.

(תרגום מערבית)

ב. פרידמן־ילין (רשימת הלוחמים):

כנסת נכבדה! מטרת מלחמת־החירות שפתחו בה לוחמי חרות ישראל לפני תשע שנים, ואשר בהמשך הזמן נצטרפו אליה גם כוחות אחרים — היתה ברורה ופשוטה: חיסול השלטון הבריטי האימפריאליסטי והקמת שלטון עברי עצמאי וריבוני בכל שטחה של המולדת.

שני הדברים גם יחד נראו עוד לפני כמה שנים כרחוקים מאפשרות של הישג; ובלשון ה„ריאליסטים" למיניהם — „טירוף־הדעת". אך נתברר לעין־כל, כי תופסי המטרה בשלימותה היו גם בעלי דתבונה הפוליטית. ואילו הריאליסטים כביכול, שרצו ב„דסדר של שלום" עם השלטון הזר, מתביישים עתה להזכיר את דעותיהם מאז. עמדה לנו באותם הימים עקשנותו של בוין, שסירב לוותר ויתור כלשהו לטובת המיסדות הציוניים, ויצר על־ידי כך קרקע נוח למלחמת־החירות. והיא שאילצה אותו לבסוף לסלק את מאת אלף קלגסיו מארצנו, ולחסל את משטר־הכיבוש.

אולם המטרה הושגה רק בחלקה. מרבית שטחה של המולדת נכבשה על־ידי צבאות פולשים מן הארצות השכנות. בחלקה המשוחרר של הארץ הוקם צבא עברי גדול וחזק, אשר רשם דפים לתפארת בתולדות מלחמות השיחרור של העם. אין שום מעצור, שיוכל לעכב את צבאנו מלמלא את תפקידו עד תומו, רק „הריאליזם" מאז מעכב אותו — ריאליזם, שאינו יודע להעריך נכונה את כוחנו־אנו ושרואה כוח־אוייב, במקום שקיימים דחלילים. רק ריאליזם מיטעה זה מונע את שיחרור הארץ כולה מידי האויבים. הוא בלבד מוליך את הממשלה בדרך של הסכמים עם הפולשים, שכמוהם כהפקרת שטחים מארצנו.

ראש הממשלה הואיל היום לגלות, כי ההטכם הראשון עם מצרים איפשר לצבאנו לקבוע קניין־החזקה בנגב המזרחי. ייתכן, שרצה לרמוז בזה, כי גם ההסכם עם עבדאללה עשוי להביא לנו הישגים, שאין השעה כשרה לגלותם. אך בחינה קלה של העובדות כותרת את דעתו של ראש־הממשלה. וכי לא קל ייתר היה להשתלט על הנגב כולו, אילו הובס צבא מצרים כליל? האם לא בטוחות יותר היו תנועות הצבא העברי, אילו היה צבא מצרים מלקק את פצעיו בקהיר ובאלכסנדריה — במקום לשבת בעזה הארץ־ישראלית וברפיח? האם מפי פארוק חייבים היינו לקבל היתר להתקדמות צבאנו לעבר אילת, בשעה שאותו פארוק חרד בארמונו בחודש טבת, שמא יגיע הצבא העברי לקהיר?

ומה יתן לנו עבדאללה שלא יכולנו לקחת בכוח צבאנו ובכוח זכותנו הבלתי־מעורערת לשלטון ריבוני על כל מולדתנו? 150 מילין מרובעים וקטע של מסילת ברזל, וקטע של כביש צריכים היינו לבקש מעבדאללה תמורת שטח אחר בסביבות חברון! מקח וממכר זה — לחרפה הוא לעם העברי, כי אין שום תנאים המכריחים אותנו לעסוק בעסקי־חליפין בארצנו. לא הקומץ שקיבלנו הוא החשוב. מכריע הוא מה שאנו מאבדים: בשומרון וביהודה — וירושלים שבתוך החומות. על זה אין פיצוי ולא יכול להיות.

את ארצנו מפקירה הממשלה לא רק לשלטון זרים. היא פותחת בזה את שעריה לאוייב האימפריאליסטי, שיהפוך אותה לבסיס צבאי, לבסיס של התקפה, לזירת קרב במלחמה. כי טענת־שווא היא, שההסכמים בין מדינת־ישראל לבין פארוק ועבדאללה מוציאים את השליטים הללו מתחום השפעתו ושיעבודו של האימפריאליזם. הדוגמה של מצרים מוכיחה. לאחר חתימת ההסכם עם פארוק לא זו בלבד שהורדה מעל הפרק הוצאתו של הצבא הבריטי מאיזור התעלה, אלא נהפוך הוא: עתה מדובר על הגדלת חיל־המצב הבריטי במצרים ברבבית נוספות, עד 100 אלף איש. האם עובדות אלו, הטיפחות על פני הנחותיה המדיניות של הממשלה, לא די בהן להפריך כל ערך חיובי ולהבליט את השלילי שבהסכמים?

ההסכמים אינם צעד לקראת שלום. הם לא יקלו מעלינו את המעמסה שבהחזקת צבא לשמירה על גבולות אבסורדיים, גבולות בלתי־אפשריים. הם לא ישחררו את ישובינו — את האזורים המאוכלסים ביותר והנקודות המבודדות גם יחד — מן הסכנה של התקפת־פתע מאורגנת ומשוד־ורצח של „מסתננים בלתי־סדירים" לילה לילה. נתניה — כמטחווי־תותח קל משטח־אויב; תל־אביב ב„תחום־שבת" לכלי רכבו; עורקי־התחבורה הראשיים על הגבול ממש — כל אלה יוצרים מצב שלא יוכל להאריך ימים, שלא יוכל לעמוד בהסדר קיים. המציאות תחסל את ההסכמים, אך בהתחסלם יתבעו שוב מאתנו הקרבות־דם, הרבה יותר דם משנדרש עתה לשיחרור הארץ, לגירוש הפולשים מתוכה ולהשלטת שלום יציב.

על פי צוו הדם של לוחמי החירות, שנפלו למען שיחרור המולדת כולה, ולמניעת שפך־דם חינם בעתיד — אצביע נגד הסכמי־הפקרה.

מ. גרבובסקי (מפא"י):

כנסת נכבדה! לחינם היפש הערב חבר הכנסת סנה חילוקי דעות בינו לבין מר בגין. המשולש היה הערב מאוחד, הקומוניסטים, חרות ומפ"ם התנבאו כמעט כולם בסגנון אחד.

רצוני להעיר שתי הערות כלליות — הערה אחת למר בגין ולחבר הכנסת פרידמן־ילין. הם יכולים להיות מומחים לאיסטרטגיה ולדעת כיצד חותמים על חוזים עם מדינות זרות. אבל אני מיעץ להם לדבר פחות „בשם" הדם. הדם שנשפך בחברון ובגוש עציון ובמבואות ג'נין, הוא הדם שלנו לא פחות מאשר שלכם! (קריאות: בהחלט, בהחלט!) ושל ראש־הממשלה, שחתם, לא פחות מאשר שלכם. (קריאה: איש איננו מכחיש!) אל תדברו, איפוא, בשם הדם הזה, לא קיבלתם רשות ממנו, לא שאלתם את פי הדם הזה! בשם הדם יכולים לדבר כל אלה ששפכו את דמם! (מ. בגין: אנחנו שפכנו את דמנו!) לא אמרתי ולא שפכתם, אמרתי, שלא תקח לך מונופול לדבר בשם הדם לא אתה ולא פרידמן־ילין, ואל תדברו בשם הדם!

הערה שניה למר סנה, בקשר לנסיעתו של שרת, שר־החוץ הישראלי לארצות־הברית. לחבר סנה יש כוח בלהות כשמזכירים את אמריקה, אבל דוקא הוא, הפיחד מפני מילוות לאומיים, צריך לברך את שר־החוץ על שנסע לאמריקה להשיג כספים מן היהודים — הלא זה פחות מסוכן מאשר לקבל מילוה מממשלת אמריקה. בכל אופן, היה צריך לראות בדבר זה צעד חיובי. אני יכול להבטיח למר סנה, שאם ברית המיעצות תרשה לערוך מגבית בין יהודי רוסיה — בטוחני, ששר־החוץ יסע בחפץ לב גם לשם, גם האוריינטאציה כואת. אין צורך להאשים אותו בהאשמות שווא. (מ. וילנר: הוא נפגש עם אצ'יסון, האם אצ'יסון הוא יהודי?) הוא נפגש גם עם וישינסקי — האם הוא יהודי?

אשר להאשמות ששמענו הערב, האשימו את הממשלה בשלושה חטאים: א) שעל־ידי הסכם זה היא חותרת תחת הסיכוי של שלימות הארץ; ב) שעל־ידי הסכם זה היא משעבדת את מדינת ישראל לאימפריאליזם הבריטי; ג) שההסכם איננו מביא שלום יציב. אענה בקיצור על שלוש האשמות אלה.

אשר לשלימות הארץ, חבר בן־אהרון! התנועה הציונית הכריעה בענין הזה, שהיא מבכרת מדינה יהודית בחלק של ארץ־ישראל מאשר „שלימות הארץ", שאתה וחבריך הצעתם לעם היהודי. וצריך להיות כן. מנין לכם, לפתע, הפאטריוטיזם היהודי שלכם? הלא רק לפני 2־3 חדשים הצעתם להקים בשכם ובג'נין ובכל השטח הזה מדינה ערבית עצמאית, שיש להקימה בדם יהודי. לו רצו להגשים את הדבר הזה, צריך היה להציע לצבא־ההגנה לישראל ללכת ולכבוש את ג'נין ושכם, כדי להקים מדינה ערבית וכדי להקים את שלימות הארץ, שהנכם נכספים אליה. הבוחר היהודי בציון לא בחר בדרך זאת. כשאתם מדברים על שלימות הארץ, הרי יודעים אתם שזו אינה שלימות של מדינת־ישראל על כל הארץ. פירוש הדבר — שתי מדינות. מי ערב לכם, שאילו קמה מדינה ערבית, לא היתה זו מוסרת בסיסים לאימפריאליזם הבריטי? האם זה היה בכיסכם? החתמו לכם שלא ימסרו בסיסים כאלה? מנין הבטחון, שמדינה ערבית נוספת תהיה פחות מסוכנת מעבדאללה? (מ. ו י ל נ ר: בן־גוריון אמר זאת!) נדמה לי, שאם תהיו כנים עם עצמכם, תודו שהאינטרסים של בריטניה בנגב חשובים יותר מאשר בשכם, והאימפריאליזם הבריטי בעקבה מסוכן יותר מאשר בג'נין. מדוע אינכם יודעים להעריך, שדוקא ממשלה זו הצליחה להגיע לאילת, בלי דם, ולסכל את עצת הממשלה הבריטית האויבת והעוינת? מדוע זה דיברתם על התותחים המאיימים, כביכול, בשכם ובג'נין, בלי לראות שהמערכה העיקרית היתה בכל זאת על הנגב, וכאן נחל בווין והפמליה שלו מפלה שלמה! מדוע זה דיברתם על החלק הזה, כאילו כאן מסרנו את עצמנו לרשותו של בווין? הלא בנגב הוא הנפט ובנגב — האיסטרטגיה! האם משם האימפריאליזם הבריטי לא יכול להגיע לישראל, אלא דרך שכם? מה קלות־הדעת ואי הערכת הנצחונות הגדולים, מדוע זה הנכם רואים את הדברים בצורה מסולפת?

והדבר השני — שלום יציב, ושלום לסירוגין. יש פתגם עממי: יותר קל לנצח במלחמה מאשר להשיג שלום. גם מעצמות גדולות נצחו במלחמה והשלום — מהן והלאה. לא תמיד השלום מתמיד גם אצל מנצחים. מה הזילזול בדבר? הנה היתה לפנינו ליגה ערבית אויבת ומזויינת בנשק זר ובכסף זר, ואימפריות עמדו מאחוריה, בצבאות סדירים ובלתי־סדירים, והרבה מאד דם נשפך, עד שהגענו לאפשרות של שיחות על שלום. מדוע הנכם רואים רק זה, שאנו הכרנו בעבר־הירדן, ואינכם רואים גם זה, שכל ארצות ערב הכירו בנו? אותן ארצות ערב, שלפני כמה חדשים רצו לכבוש בדם ואש את ישראל, ישבו וחתמו על הסכם של שביתת־נשק עם מדינה ישראלית עצמאית. אתם אומרים: זה לא שלום יציב. יתכן. אבל זהו צעד לקראת שלום יציב. מי יכול היה להבטיח את השלום, ומי יכול להשיגו בבת אחת? האם בשלימות ישיגו אותו? השוו־נא את מצבנו הצבאי, הטריטוריאלי והפוליטי לפני תשעה חדשים למצבנו היום! ראויה היא לכבוד ממשלת ישראל, אשר יכלה להבקיע חומת אש וחומת פוליטיקה עוינת של מדינות אדירות, עד שהגיעה לשלום בשלבים אלה. השלום לא יושג בבת אחת. יש בדבר משום נצחון עצום, שדוקא עולם ערבי זה, המסוכסך בינו לבין עצמו והנתון להשפעות של אימפריות זרות רבות — הוא שיושב ומדבר אתנו פנים אל פנים! כמה זמן חלמנו על הרגע הזה, שישבו וידברו אתנו יחד! כמדומני, מאז הסכם ויצמן־פייסל, במשך שלושים שנה (גם בוועידת לונדון) לא רצו הערבים לשבת אתנו, ואנו זכינו לאותו הרגע, למרות ההפרעות של האימפריאליסטים והפרעותיו של בווין — שישבו אתנו פנים־אל־פנים כשווי־זכויות, כדי לחתום אתנו על שביתת נשק.

בתוך העולם המסוכסך הזה שום איש אינו יודע, אם בכלל קיים בעולם שלום יציב. איך אפשר לא להחשיב את הצעד הזה? אנו צריכים במשך תקופה קצרה להכניס שני מיליון יהודים, מיליון יהודים במשך שתים־שלוש שנים. אורך רוח מסויים! ישנו בשביתת נשק זו סעיף אחד, שמר בגין צריך לזכור אותו, שאיננו משמש תקדים כלשהו בקשר לתביעה מדינית, טריטוריאלית סופית. אם יש ערך כלשהו לסעיפים, הרי יש ערך גם לסעיף הזה. ממשלת ישראל לא התחייבה סופית לגבי הסכם והסדר טריטוריאלי וכן לגבי הסדר מדיני סופי. צו הוא להבקיע את חומת האש שהיתה סביבנו. מדוע לא יחשיבו את השלב הזה לקראת שלום יציב? איך אפשר להשיג שלום בלי שלב זה, ובלי הסכם על שביתת נשק.

הערה שלישית — בקשר לבסיסים בריטיים. אני מייעץ לחברי, ביחוד ממפלגת־הפועלים המאוחדת, לתת לנו מנוחה מהחשדות האלה. כמדומני, ישב מר סנה במשך הרבה שנים בסוכנות היהודית ונשיאה נסע לא־פעם לאמריקה, והוא כלל לא התנגד לדבר זה, ולא ראה בדבר כוונות אימפריאליסטיות. היא נסע לא רק לאמריקה, כי אם לכל העולם ותרם־לילו על שכמו — לאסוף פרוטות. ממתי החבר סנה רואה בכל — „בסיסים", ובכל — „תכנית מארשאל". כמה פעמים צריך לחזור, שממשלת ישראל עצמאית היא, ולא מסרה שום בסיסים. במקרה שהדבר תלוי בה,—ולא אפילו כשנצטרך לחתום על הסכם קבוע וסופי ועל שלום יציב. ואם אז, חבר סנה, תראה סעיף, שהמדובר בו בבסיסים, תהיה רשאי לקבול. אמרו כבר חברים, ואני מוכן להסכים להם: שני גורמים הם שידונו את הממשלה הזאת ואותנו בעד ההסכמים האלה: ההיסטוריה והבוחר. נשאיר, איפוא, להם לדון ולשפוט.

ראש־הממשלה ד. בן־גוריון:

אדוני היו"ר, אם כי הדבר לא עמד על הפרק, והכנסת עסוקה בענינים מעשיים, אני שמח שנתקיים הוויכוח הזה, כי הוא בין כך ובין כך היה מתקיים אילו היו דנים כה על חוק המילוה, או על איזה חוק אחר. הוא היה מתקיים בעתונות ובאסיפות, ואם שם מדבר כל אחד סולו, ככל העולה על רוחו, הרי כאן לכל הפחות ישמע העם את הדבר מכל צדדיו, את כל הטענות ואת כל הבירורים. אין צורך לקמץ לכנסת ויכוח דווקא בענין זה, אם כי הבינותי את הצירים מסיעות שונות, שחשבו, שלכנסת יש על פי סדר־היום ענינים שאין לדחותם. יש רק להצטער, שבמקום לדון על הענין, אין מספר חברי הכנסת יכולים לחזור על

ויכוח, שגם להם איבד בוודאי את כל טעמו — על דבר ריבונות הכנסת. אני רוצה עוד פעם להגיד לחבר הכנסת בן אהרון, שילמד להבחין בין ריבונות הכנסת ובין ריבונות האופוזיציה. זה לא היינו הך. אל־נא ידבר אלינו בשם העם, העם לא מילא את ידיו לכך. היו בחירות, והעם לא קיבל את דעתכם, את דעת שתי הסיעות הללו, שבענין זה יש להן דעה אחת. אמנם העם יכול לטעות. ומותר לך להסביר לו שהוא טעה. אך כרגע אינך מדבר בענין זה בשם העם, ואל תישא את שם העם לשווא, ועוד פחות מזה את שם הדם. דבר אל הענין.

ומשונה, שדוקא סיעות שאינן מעונינות בדמיקראטיה, אלא בשלטון מפלגה יחידה, בדיכוי כל חופש של אופוזיציה, שדוקא הללו מדברות על ריבונות הכנסת. הלוואי שתקיימו את ריבונות הכנסת.

בקשר להסכם, אם הוא מקדם את עניינינו או לא.

כבר אמרתי, שהסכם זה אינו מבטיח את השלום. ואם מי שהוא ישאל אותי, היתכן שבעוד חצי שנה תהיה מלחמה? אני לא אגיד: לא, כי זה אינו תלוי בממשלת ישראל. אם שמחנו או לא שמחנו להחלטת או"ם, לא אנחנו עשינו את המלחמה נגד החלטת או"ם מ־29 בנובמבר, אחרים עשו אותה. השאלה היא, אם הסכם זה מחזק את כוחם ומקדם את המלחמה, או שהוא מחזק אותנו ובמידה שהוא משפיע ובמה שהוא משפיע, הוא מרחיק מלחמה או לא. יתכן, שתהיה מלחמה, אם גם איני מקבל את ההנחה, שכל המדינות פרט לשתים־שלוש הן בובות. ברור שאין עצמאות מוחלטת בעולם הזה, גם לא למעצמות הגדולות; כי יש הלוּת הדדית. מובן, שמדינה קטנה, עם קטן תלוי יותר מאחרים. אך גם אנשים מאומות דלות, פראיות, גם של מדבר יש להם מידה של רצון עצמי משלהם. הדיבורים הללו שאני שומע כאן על הערבים, מזכיר לי את הדיבורים על יהודים, שהם יהודים ולא יהודים, כי מי הם יהודים, ומה הם יהודים? גם כשלא היינו מדינה, היינו משהו, היה לנו איזה כוח, לא היינו בובה. אלא שישנן לא רק מדינות בובות, יש גם מפלגות בובות, ויותר מדי שמעתי כאן בת־קול של בובות. כי אם מדינה אחרת בובה, מה זה עסקי? מה זה נוגע לי, שאיזו מדינה היא בובה או לא בובה? אך במדינת ישראל יש מפלגות שהן בובות. הרבה טענות שהושמעו כאן אינן טענות של מפלגות במדינת ישראל, אלא של בובות, שאינן מעונינות אותנו. אולי הן מעונינות את מישהו, או שהבובות חושבות שהן מעונינות את מישהו, אך לא את מדינת ישראל. הבה, אשתמש בדוגמה חריפה, שתתן חרב בידי מתנגדי: המלחמה באימפריאליזם. אין זה עיסקה של מדינת ישראל להילחם באימפריאליזם. עיסקה הוא להילחם לעצמאותה וגידולה, אך אין היא קברניט להילחם בעד אימפריאליזם או נגדו. אם יכול מישהו מאלה כאן להילחם — יילחם. אמנם אני מפקפק קצת, אם הוא נלחם, שהרי הלוחמים הגדולים שהופיעו השנה נוסעים לאמריקה ולא לברית־המועצות. אינני יודע, מדוע לוחם אמיץ כזה אינו נוסע לברית־המועצות, אלא לאמריקה? אני חושד בו, שיש בו כעין זיקה לאמריקה ולאימפריאליזם האמריקאי — אבל זה לא עיסקה של מדינת ישראל.

יש לי יחס לחופש עמים ולחירות עמים. תפקידה של ממשלה זו הוא לדאוג למדינתנו, לעצמאותה, לגידולה, לתושביה היהודים והערביים, לעליה היהודית וקליטתה ולפיתוח הארץ. שנחיה פה חיים אנושיים, ושהמדינה תהא מולדתו של האדם היושב בתוכה. אמנם אנחנו מאמינים, ויש רבים בתוכנו המאמינים שנוכל להשפיע גם על המצב בעולם — אך מוטב לנו, לעם קטן, לעם הנאבק במלחמה לחיים או למוות, להיות צנוע. והלוחמים נגד האימפריאליזם ידאגו קצת גם לעבודה שיש לעשותה כאן. אני מצטער מאד על הוויכוח הזה על ההסכם עם מצרים ועבר הירדן ועם הלבנון. ישנם המנסים לקטרג בפני אומות זרות על מדינת ישראל; אם עושים זאת בעתונות חוץ־לארץ, אם משקצים אותנו במדינות אחרות, הרי ידנו קצרה. איננו יכולים לעשות דבר. אבל למה צריך לעשות זאת פה? מדינת ישראל הקטנה עושה מאמצים כבירים, אולי לא תצליח בכך, אך היא עושה את כל מה שביכלתה לחיות בידידות עם כל המדינות הקטנות והגדולות בעולם, ואינה בודקת בציציות שלהן, ומי שמעליל על מדינת ישראל, שהיא מכורה לצד אחד, אינו אומר את האמת ואינו משרת בזה את מדינת ישראל, ואינני יודע בכלל, את מי הוא משרת?

וגם את ההסכמים האלה עשינו לא רק מתוך ציות לאו"ם, אלא כדי לתמוך באו"ם וכדי להחזיק בעקרוניותיה של או"ם — זה עקרון גדול במדיניות הממשלה הזאת. אבל אין זה הקריטריון היחידי, הקריטריון הקובע, אלא האינטרס של מדינת ישראל. עשינו זאת, מפני שזה לטובת מדינת ישראל. מפני שאנו בטוחים, שמה שטוב לאו"ם טוב גם לנו. אך לא מפני שאנחנו חייבים לציית לאו"ם. ואם יקרה אסון — וזה יכול לקרות — שאו"ם ירצה להטיל עלינו גזירה שלא לטובתנו, לא נציית. אנו לא נשבענו מראש לציית בכל, אם כי הסולידאריות עם האו"ם, הוא עקרון גדול אצלנו, עקרון מוסרי ופוליטי, כי אנחנו רוצים בשלום בעולם ואו"ם משמש אחת המשענות לשלום, אולי לא החזקה ביותר, אולם אחת מהן. ובכן, עשינו את ההסכמים מפני שזה טוב למדינת ישראל. — חבר הכנסת בן־אליעזר שאל, מדוע בהסכם עם מצרים לא הוזכרה מצרים? ואם לא הוזכרה, הרי מה? (א. ב ן־א ל י ע ז ר: בהסכם עם מצרים לא הוזכרה לא מדינת ישראל ולא מצרים) ובכן מה? מה ייצא מזה? (א. ב ן־א ל י ע ז ר: אילו היה שומע את נאומו של מר בגין, היה יודע). כי למעשה הלא הוזכרה. (מ. ב ג י ן: אני אוכיח לאדוני שחור על גבי לבן, שזה לא נכון). איש לא יוכל להראות לי זאת שחור על גבי לבן. ההסכם עם ממשלת מצרים מונח לפניכם ומגוחך לומר זאת.

דבר משונה ותמוה שמעתי מפי חבר הכנסת ספיר. — אומר הוא, שואדי־ערה אינו חשוב, כי ואדי ערה נמשך גם אל הקו שמעברו אפשר לירות. — אין בכל כדור הארץ מקום שמעברו השני אי־אפשר לירות. לשמוע מפי מתיישב ותיק, שאין ערך לשטח ואדי־ערה, זה באמת תמוה מאד (י. ס פ י ר: לא אמרתי כך) ואדי־קסם נמצא קרוב לפתח־תקוה ואני יודע, שזה עניין מאד את אנשי פתח־תקוה וגם את מר ספיר — יו"ר עיריית פתח־תקוה. והוא היה בא אלי ומעיר לי, ובצדק, שמשם יורים על פתח־תקוה. סימן, שיש לזה חשיבות גם בעיניו, אם זה נמצא בקו צבאותינו או בקו של צבא אחר. ופתאום טוען הוא, שלא חשוב. זה חשוב מאד. ושטח שנמצא לא לאורך כל הארץ, כי אורך הארץ כיום הוא מאילת עד מתולה. וקו הנמצא רק

בתיכון מקו־אל־קסם עד אום אל פאחם — זה לא דבר קטן. כן מודיע לנו מר ספיר, שאינו רוצה לוותר על מדינה ערבית עצמאית. ובכן: בהסכם הזה לא מדובר ולא מוכרע, אם מדינה ערבית עצמאית, או לא. אולם גם בענין זה רצוני להסביר, שבוויכוח על תכנית המדינה ניסיתי לעשות זאת בשם הממשלה הזאת. אין אנחנו קבלנים לעיצוב מדינה ערבית עצמאית. אנחנו חושבים, שזה ענינם של הערבים עצמם. אנחנו חושבים, שאם השטח הוא שטח ערבי, הרי זה ענינם של הערבים לעשות בו מה שהם רוצים (מ. ו י ל נ ר: הממשלה לא צריכה להפריע לכך). אנו חיים פה במשטר, שאחד יכול לדבר נגד השני. אך למה צריך הח' וילנר לדבר דברים שאינם מתאימים לאמת? שאני כאילו הודעתי כאן, שאין אנו רוצים במדינה ערבית בשכם, משום שבה ישלוט תופיק טובי. למה לשים בפי דבר כזה? (מ. ו י ל נ ר: ישנו פרטי־כל) אני יודע. ודאי שיש. למה זה לפחד מפני שלטונו של טובי במדינה ערבית שאיננה? ישנן מדינות ערביות, ישנה סעודיה, עיראק, מצרים, הלבנון, סוריה — ואינני רואה, שטובי שולט שם. אך למה להכניס אל תוך דברי פחד כזה? — אני אמרתי, שזה לא עיסקנו להשליט אותו במדינה ערבית, כמו שאין זה מעיסקנו להשליטו במדינה שלנו, „מה שלא אהוב עליך—על תעשה לחברך". (א. ב ן־ א ל י ע ז ר: זאת לא מדינה ערבית, זה חלק מארץ ישראל.).

ועכשיו לעצם הענין. זאת לא אורינטאציה בינלאומית. אני יודע שיש פה אנשים, ואולי לא כל כך רבים, שהדבר היחידי בחייהם היא האורינטאציה הבינלאומית. והם לוחמים בעד צד מסויים או נגד צד מסויים. הם טוענים, שאנו רוצים במלחמה עם הערבים הסובבים אותנו, ועם ערבים הקיימים במציאות ולא בדמיונו של מישהו. יכול להיות שבדמיונו של וילנר או בן־אהרון ישנם ערבים אחרים, אך אנו, ערבים החיים בדמיון אינם מעניינים אותנו, כשם שגם יהודים שבדמיון אינם מעניינים אותנו. אותנו מעניינים רק אלה שבמציאות. ובכן כבר אמרתי, שאנחנו לא רצינו במלחמה זו. אנחנו לא הכרזנו מלחמה על החלטת או"ם. לא אנחנו. אסרו עלינו את המלחמה — נלחמנו. וכשלוחמים — מוחצים את כוח האויב.

אבל תפקידנו ורצוננו בעולם הערבי לא היה דיר־יאסין. תפקידנו לא היה להשמיד את העם הערבי, את האויב שנלחם בנו — כן, בלי רחמים! וכל מי שיילחם בנו נתאמץ להשמיד אותו. אך מטרת המלחמה שלנו לא היתה להשמיד את העמים הערבים, לא את מצרים, לא את עיראק ולא שום מדינה ערבית אחרת.

ובכן, אומרים לנו: היינו צריכים להלחם עד - - - וכאן מתחלקת הקואליציה האופוזיציונית. כיעה אחת — סיעת החירות — אומרת: עד שהמדינה היהודית לא התפשטה לשני עברי הירדן — ואם היטבתי להבין את ספיר — עד שנקים מדינה ערבית עצמאית, ואם היטבתי להבין את בן־אהרון — עד שנקים את שלימות הארץ.

אני אתחיל מן האחרון: מדינה יהודית או שלימות הארץ. ובכן, שלימות הארץ, מה פירושה? שני עברי הירדן או העבר הזה של הירדן? חלק זה שנשאר במשאומתן, או לא? ובכן, מדינה יהודית בלי דיר־יאסין בכל הארץ יכולה להיות רק בדיקטאטורה של המיעוט. (קריאות מספסלי מפ"ם: עם הגליל או בלי הגליל?) אני כרגע לא אשיב לך, מיד אגיע גם אליך; ואני מצטער לראות, שאתם מצטרפים, ואני באופן מיוחד לא רציתי לצרף אתכם. (ח. ר ו ב י ן: אתה הוא המצרף!) ובכן, מדינה יהודית. ואני מדבר לא על מדינה יהודית בדמיון, כי לשם כך היו ציונים; אנו לא רצינו להסתפק בדמיון, אלא במציאות. ומדינה יהודית במציאות בכל ארץ־ישראל, ואפילו רק במערב ארץ־ישראל, בלי דיר־יאסין, מדינה דמוקראטית לא תיתכן (קריאת של חבר הכנסת א. בן־אליעזר) סליחה! פה יש חופש הדיבור, על אף סיעת החירות! — מדינה יהודית במציאות הקיימת, אפילו רק במערבה של ארץ־ישראל, בלי דיר־יאסין, היא בלתי אפשרית אם תהיה דמוקראטית, כי מספר הערבים במערב ארץ־ישראל הוא יותר ממספר היהודים. — ודיר יאסין — איננה הפרוגראמה שלנו! אם כי נעשו מעשים לא רק על ידיהם, אבל אנחנו גינינו את המעשים האלה! אנחנו איננו מקבלים זאת כפרוגראמה. והדיבור על שלימות הארץ, אם זאת אינה מליצה תפלה, אם מבינים מה שריצים, ולא לעתיד לבוא אלא עכשיו, יש לו רק משמעות אחת, — והיה פעם איש אחד בסיעה הזאת, שהיה לו אומץ לב להגיד זאת, אבל עכשיו הוא יכחיש שאמר זאת — פירוש הדבר מאנדאט בינלאומי על ארץ־ישראל. אם כל ארץ־ישראל היא מדינה יהודית, ואנחנו לא רצינו שתהיה מדינה ערבית, יען כי אם יש רוב, הרי זוהי מדינה ערבית, — או זה ייתכן רק במאנדאט בינלאומי, נאמנות בינלאומית או איזו צורה אחרת. לא רצינו בזה. על זה היה הוויכוח בינינו במשך שנים. ואנחנו חשבנו שהגיע הזמן, שחלק מכם שנלחם נגד — נוכח בטעותו. אך אם אתם מחדשים עלינו את הוויכוח — עשו זאת בגלוי! יהיה לכם אומץ לב להגיד מה אתם רוצים. אתם רוצים שבשנת 1949 תהיה בכל הארץ מדינת ישראל דמוקראטית, או שאתם רוצים מדינה יהודית בכל ארץ־ישראל ושאנחנו נגרש את הערבים, או שאתם רוצים דימוקראטיה בתוך המדינה הזאת? איך תהיה זאת מדינה יהודית?

אנחנו רוצים מדינה יהודית, אפילו אם לא בכל הארץ. מי זה „אנחנו"? — התנועה הציונית והריב הגדול של הישוב והרוב הגדול של התנועה החלוצית ולוחמים וחיילים ואלה ששפכו את דמם! הם נלחמו על זה!

ועמדה השאלה, והיא עומדת: המשולש וחברון. ואינני רוצה כרגע להיכנס לשאלה, אם היינו יכולים או לא יכולים, נניח כרגע, שהיינו יכולים מבחינה צבאית, ואני מקבל את ההנחה הזאת שהיינו יכולים; יכולנו לכבוש את המשולש ואת כל חברון. אולם מוכרחים קצת לראות את הדברים לפני שהולכים לעשות אותם. ואם תהיה מלחמה — ויכול להיות שלמרית ההכרה הזאת תהיה מלחמה, ואם תבוא מן הצד השני—נילחם, וכשנילחם—לא רק נתגונן, כמו שעשינו כל השנה הזאת. ובכן, מה יקרה? בחלק זה שלנו אמר המאנדאטור, שיש חמש מאות אלף ערבים. אני חושב שהסטאטיסטיקה היתה מזויפת, עכשיו הוא הגדיל קצת את המספר מחמש מאות לשמונה מאות, ובחלק השני יש גם כן אילו מאות אלפים. אך ברור, שבכל ארץ־ישראל המערבית היה מספר הלא־יהודים קצת יותר גדול ממספר היהודים. ונניח, שבדרך צבאית יכולים אנו לכבוש את כל מערב ארץ־ישראל. ואני גם

בטוח בכך. ואז מה יהיה? נעשה מדינה אחת. אלא שהמדינה הזאת תרצה להיות דמוקראטית, יהיו בחירות כל־ליות — ואנחנו נהיה במיעוט. (קריאות ביניים: יש יהודים בעולם) כן, אך לעת־עתה הרוב יעשה חוק שלא יבואו יהודים לארץ, כמו שהוא עשה זאת במדינות אחרות.

ובכן, כשעמדה שאלת שלימות הארץ בלי מדינה יהודית, או מדינה יהודית בלי שלימות הארץ — בחרנו במדינה יהודית בלי שלימות הארץ. (קריאה מספסלי מפ"ם: למה דרשת מדינה יהודית בכל ארץ־ישראל?) אנחנו דרשנו מדינה יהודית בכל הארץ, וזה היה אפשר, אילו היה המאנדאטור ממלא את חובתו, אילו היה נותן להעלות מיליון יהודים, ואפשר היה להעלות מיליון יהודים במשך שתי שנים. ובכן, אנחנו איננו רוצים לקחת בידינו את האיניציאטיבה לעשות מלחמות בערבים. אני רוצה שהדבר הזה יהיה ברור, ואני רוצה שאתם תגידו ברורות: אתם רוצים שניקח את האיניציאטיבה לעשות מלחמה בערבים, או לא? אני אפילו לא אקשה עליכם, שאתם רגלתם באחוות עמים. יש הרבה דגילות שמתכחשים להן אחר־כך. אבל בררו־נא את הדבר קודם־כל לעצמכם: אתם רוצים שנקח על עצמנו את היזמה לעשות מלחמה בערבים? הממשלה הזאת אמרה: לא! והיא מוסיפה לומר: לא. אם יכריחו אותנו — נלחם, והממשלה הזאת הוכיחה, שהיא יודעת להילחם.

זוהי השאלה של המשולש, של חברון, ואב יש מי שרוצה להוסיף — של עבר־הירדן. איננו מקבלים את הפרוגראמה שלכם. לא נבחרנו לשם הפרוגראמה הזאת ולא האמנו בדרך הזאת. איננו מכירים בדרך הזאת שלכם. ובכן, מה הקיטרוג הזה? מדוע מגיע לנו אי־אימון בעד זה? אתם הבעתם לנו. בצדק, אי־אמון על שלא הלכנו בדרך שלכם. אך אנחנו עשינו את המעשה הזה בדרך שלנו. אנחנו חושבים, שהקמת המדינה, אם־כי לא בכל ארץ־ישראל, זה היה המעשה הגדול ביותר בהיסטוריה היהודית, בלי לדבר על התקופות הקדומות, שאיננו מסוגלים לחדור אליהן. זה הרים את קרן ישראל, זה נתן אפשרות ליהודים להינצל, לעלות ארצה ולבנות את עצמאותנו ולקיים את החזון של גאולה יהודית, יותר מכל התפילות הכנות והנאמנות במשך דורות. התפילות הכנות והנאמנות היו גורם בענין זה, בלי ספק, יותר מכל הדקלאמאציות שלכם. אך המפעל הגדול ביותר בדורותינו הוא: הקמת המדינה היהודית. ואפשר היה להקים אותה רק כך. (קריאות: "רק כך!" — נכון מאד!).

ואשר להבא. אנו תמיד העדפנו מעשים על מלים־צות הנבובות מכל תוכן. אם הסכמים אלה יביאו לידי שלום יציב בינינו ובין הערבים — אינני יודע, כי זה תלוי גם בצד השני. אנחנו רוצים שיבוא. זה צעד לקראתו. ואין הערבים נפסלים בעינינו, מפני שאינם כמונו. הם אינם כמונו. אנחנו שללנו זאת כשהעולם פסל אותנו, מפני שהיינו שונים. מותר לערבים להיות שונים מאתנו. אני מאמין בכוחות הקידמה בעולם, שההתקדמות הערבית תבוא מבפנים ולא מבחוץ, לא שמישהו יכוף זאת עליהם. אנו רוצים בשלום עם העולם הערבי הזה, א) מפני שאנחנו רוצים בשלום; ב) מפני שזה ענין חיוני שלנו.

אנו רוצים, שהארץ הזאת תימלא יהודים, לא על חשבון הערבים היושבים בתוכנו. ערבים אלה היושבים בתוכנו הם אזרחים שווי זכויות עם היהודים. אבל אנו הקימונו (ואני אומר את זה בפני שלשת הצירים הערבים היושבים כאן) אנו הקימונו את המדינה לא רק בשביל תושביה הנוכחים. ועליה — אין עושים ע"י דקלמאציה בלבד. אתם לא הבאתם הנה אף יהודי אחד ע"י הדקלמאציה שלכם. אני איננו רוצה עכשיו, בפעם הזאת, (והייתי שמח, אילו לא הייתי צריך לעשות זאת אף פעם) לספר מה עשה אברך אחד באמריקה. שמעתי שחבר הכנסת, הלל קוק, סיפר מה שהוא עשה באמריקה. ואני יודע מה עשה שם איש אחר. זה היה אדם בעל שם גויי.

לאפשר ליהודים לעלות לארץ — זהו בשבילנו אחד הדברים העקריים, שלמענם קיימת המדינה הזאת. אך לעלות לארץ אין פרושו, שיערכו טיול ממחנות־ריכוז בגרמניה עד תל־אביב או חיפה, אלא שישתדשו בארץ, ואת המלאכה הזאת אין עושים בהבל־פה של הכרזות על עבר־הירדן.

אנו חושבים, ששלום, ואפילו במשך חצי שנה, הוא טוב יותר מאשר אי־שלום במשך חצי־שנה. כי זה יאפשר לנו להעלות יותר יהודים. אנו חרדים לבטחון שלנו. גם אנו יודעים, שגם אם נורתים ברית־שלום יכולה עוד לפרוץ מלחמה. אך אנו רואים את בטחוננו ברבוי הישוב במדינה הזאת. וזה מחייב משטר של יציבות, ותהא אפילו רק זמנית. הקריטריון היחידי בשבילנו להסכם זה ולהסכמים אחרים הוא: לא איך זה ישפיע על מדינות אחרות (אנחנו לא הבובות שלהם). לנו מותר לדאוג רק לאינטרס שלנו. איננו כל־כך צרי־עין וצרי־השקפה. יהודי איננו יכול לא לחשוב על עולם ומלואו, זה במסורתו, בטבעו. אבל אין איש בעולם שידאג לנו. שום מדינה בעולם איננה דיאגת לנו. מדינות העולם יכולות לחיות גם בהעדינו, גם אם יימחק כל הגזע היהודי מן העולם. יהיו "כוחות אתמול" ו"כוחות מחר" ויהיה שלום בעולם, אבל עם יהודי לא יהיה. ואנו חייבים דאגה לעצמנו. אני מודים ונמדוד כל צעד פוליטי רק במידה אחת: אם הוא מגדיל את אפשרויות המדינה וקליטתה, אם הוא מחזק את בטחונה, אם מסייע להרמת רמת־החיים של תושביה, אם מקרב אותה לקיים את החזון ההיסטורי הפועם בעם היהודי.

והאם הסכמים אלה אינם מסייעים לכך? אין אנו צריכים להכיר או לא להכיר בעבר־הירדן. בני עשו את המשחק הטכשי הזה. מישהו לא רצה להכיר בנו, כשכבר היינו קיימים כמדינה, לא איכפת לנו אם מכירים בנו או לא. כשנשאלתי בקיץ: "איזה מחיר אתם מוכנים לשלם בעד קבלה לאו"מ?" עניתי: מס חברים, לא יותר. כי מעניין אותנו להתקיים. אם דבר מתקיים ויש בו כוח חיוני — מכירים בו. ובכן, אם אנחנו מכירים או לא מכירים בעבר־הירדן, דבר כזה ישנו. חבר־הכנסת בגין מלגלג על זה בלשונו. גם חבר־כנסת אחר מלגלג על זה בלשונו הוא. אולם ישנה מציאות כזאת.

יש לעבר־הירדן חיילים והם היו פה. הם עומדים בלטרון, הם עומדים בירושלים והם ניסו לסגור לנו את הדרך לאילת. זוהי מציאות. אינני אומר, שזוהי מצי־

אות עולמית נצחית, אבל זוהי מציאות. נאלצנו להיי־לחם בהם, ובחורים שלנו נהרגו. היו מקרים שנהרגו — והצליחו, אך היו גם מקרים, שנהרגו ולא הצליחו נגד הכוח הזה. ויש עוד כוחות. הם אינם זקוקים להכרתנו או אי־הכרתנו. הם לא ביקשו מאתנו הכרה ואנו לא נתנו להם הכרה.

והנה, שתי דרכים לפנינו: או שנילחם בהם והם ישמידו אותנו; או שאנחנו נשמיד אותם. אנחנו אומ־רים: איננו רוצים להילחם בהם, אם הם לא ילהמו בנו. עשינו איפוא הסכם צבאי, שתכנו הוא: עד כאן אסור לכם לזוז, ופה אנחנו נבטיח לכם לא לזוז. אלא שחל שינוי בקווים. מקודם היה הקו מערבה לים ויותר צפונה לעמק. עכשו הקו זז מזרחה מעבר לטול־כרם והוא הוזז דרומה מעבר לואדי־ערה.

מה קרה? אתם רוצים ליצור רושם בציבור? הבאמת חושבים אתם שהוא כל־כך המים? מה הצעקה הזאת? מה קרה? שאנחנו נתבצרנו גם בלי שפיכות דמים?

אם שפיכת דמים היא אידיאל, הרי באמת קרה אסון. אך אם המטרה יכולה להיות מושגת לאו דווקא בשפיכת דמים — הרי אנחנו מרוצים. אנחנו מרוצים שהגענו לאילת בלי שפיכת דמים, הודות להסכם, ואנחנו גאים על כך! (י. ב ן־ א ה ר ו ן: בלי שפיכת דמים!!) כן, הגענו לאילת בלי שפיכת דמים. סמוך־נא עלי, שאני יודע על הענינים האלה לא פחות ממך ומכל חבריך! (ק ר י א ה מ ס פ ס ל י מ פ"ם: זוהי הודעה מגוחכת למדי, שהגענו לאילת בלי שפיכת דמים!) בבקשה לא להפסיק אותי באמצע! אני לא הפסקתי אותך! פה יש חופש דיבור!

לנו היתה מטרה להגיע לאילת. הגענו לאילת בדרך שלום ע"י הסכם עם מצרים, וביצרנו את עמדו־תינו באילת ע"י ההסכם הזה. אם זה כמונח בקופסה? אין דבר כזה בהיסטוריה, כי היינו פעם באילת — ונע־קרנו משם; היינו פעם בכל הארץ הזאת — ונעקרנו ממנה. אך היום אנחנו מובטחים יותר ומבוצרים יותר באילת מאשר לפני חתימת ההסכם, וברכה לנו בכך.

ואם נעבור לקו־הרכבת, שמר ספיר מזלזל בו משום־מה: אני אינני יודע, אם הרכבת תישאר דווקא שם, אך לפי דעתי, מוטב שהרכבת שאין משתמשים בה, תימצא בתחום־הצבא שלנו מאשר בתחום־צבא אחר. ובזה השינוי. אינני חושב, שעבר־הירדן רצתה בכך— אך אני חושב, שמה שטוב לנו, טוב גם לשני. אולי אחרים מתאוננים על דעה כזו, אך אנו איננו חושבים, שמה שטוב לנו מוכרח להיות רע לערבים או להיפך. לאו דווקא. אולי יש מישהו בעולם, הרוצה בכך, שיהא ניגוד תמידי ביניהם ובין הערבים. אך אנו, במידה שנוכל להקטין ולהחליש את הניגוד הזה — נעשה זאת.

קנה המידה היחידי בכל ההסכמים האלה הוא, אם עדיפים הם לנו מאי־ההסכם — לא מן הנס. אם יתרחש נס ויבוא המשיח — והמאמינים בטוחים שיבוא — יהיה שלום בעולם ויהיה טוב, אך אנו מוכרחים להציל את עם ישראל בדרך טבעית עד שיקרה הנס הזה. ובדרך טבעית — שלושת ההסכמים האלה קידמו את מפעלנו, ביססו את מעמדנו, הגדילו את אפשרויות העליה, הגדילו את האפשרויות של חיים, של שלום ושל ידידות עם הערבים. אין הדבר מובטח בידינו. ולא יהיה מובטח, גם אם כל ארץ־ישראל תהיה בידינו. אך צעד זה קידם אותנו—וזהו קנה־המידה היחידי. שום קנה־מידה אחר של מפלגות־בובות אין אנו מקבלים. אנו גם בטוחים, שאם זה טוב בשבילנו—הרי זה טוב בשביל העולם, כי אנחנו אומה חדשה, אין לנו פרטנסיות לשלוט בעולם; הענין החיוני שלנו הוא — השלום; הענין החיוני שלנו הוא — שהניגודים בין מדינות לא יגיעו לידי מלחמה ואנחנו מאמינים שזה ייתכן, ששני משטרים יכולים לחיות בשלום בעולם. אך אנו די לנו בקריטריון הזה ומבחינת הקרי־טריון — עשינו את שליחות העם העברי ואת שליחות המדינה הזאת ואת שליחות האו"ם, של כל הצדדים באו"ם.

הכנסת תגיד את דברה, אם היא רואה בזה קידום לענייננו — לא גאולה סופית, לא המטרה האחרונה, את זה לא קיבלו על עצמן לא הממשלה הזאת ולא הכנסת הזאת. הן קיבלו על עצמן רק תפקיד חלקי לתקופת־זמן של מקסימום 4 שנים, ובתוך ארבע שנים גם אין יכולים להביא את כל הגאולה, הן גם אינן חושבות שמתפקידן להביא את כל הגאולה במשך ארבע השנים. הכנסת צרי־כה להגיד, אם הדבר הזה שעשינו אתמול, ולפני שישה שבועות עם מצרים, ולפני שבועות אחדים עם הלבנון, אם זה צעד באותו הכיוון שהצגנו לעצמנו לפי אותה התכנית, שרוב העם במדינה ורוב הכנסת — ואני בטוח שגם רוב העם בעולם — אישר אותה. את זה תביע הכנסת בהצבעתה.

היו"ר י. שפרינצק:

שמעתם את הצעת חבר הכנסת בגין, אביא אותה להצבעה.

י. אידלסון (מפ"ם):

ישנה עוד הצעה — ההצעה שהכניס חבר הכנסת בר־ניר, והיא נמסרה ליו"ר בכתב. צריך להקריאה.

היו"ר י. שפרינצק:

אין בידי הצעה של חבר הכנסת בר־ניר. (י. א י ד ל ס ו ן: החבר בר־ניר מסר ליו"ר הצעה מנוסחת בכתב). אני מודיע שהחבר בר־ניר לא מסר לי כל הצעה. אם יש לכם הצעה — מסרו אותה. הצעתם לקיים דיון — ואכן קיימנו.

ישנה הצעה של הבעת אי־אמון. אין כל הצעה אחרת. (מ. ס נ ה: בר־ניר סיים את נאומו בהצעה. ק ר י א ו ת מ ס פ ס ל י מ פ א"י: אבל לא מסר אותה ליו"ר!) בפרוטוקול ישנו נאום ככל הנאומים, אבל בידי אין כל הצעה.

ראש־הממשלה ד. בן־גוריון:

הוכנסה הצעה פארלאמנטארית להביע אי־אימון לממשלה. אין היא תלויה בכך אם מסיעת מפ"ם הוגשה הצעה או לא. בגלל הצעת אי־האימון התחיל הוויכוח; תמכנו בדרישה לקיים ויכוח מפני שהיתה הצעה זו, ויש להצביע אותה קודם־כל.

היו"ר י. שפרינצק:

נצביע את ההצעה של אי־אימון. (א. צ י ז ל י נ ג: אני מבקש את רשות הדיבור לסדר.)

א. ציזלינג (מפ"ם):

איני יודע לשם מה הרוגזה הזו על הסדר. אפשר להתרגז על התוכן, אבל יש לשמור על הסדר. אני מבקש את היו"ר שילמדנו פרק בהלכות סדר, יפסוק ונדע להבא. אפשר למסור הצעות לבית באמצעות ועדה, ואפשר לומר: אין מביאים הצעות, אלא באמצעות ועדה — וזו מוסרת דו"ח ומציעה הצעות. היו"ר היה רשאי לפסוק שאין מביאים שום הצעה בישיבה זו. יש לדעת, כי אנו פועלים לפי שיטה מקובלת. אפשר להביא הצעה לפלנום, ולאחר שזו נרשמה — יש להודיע את תכנה. לפי הגיון מסויים, אפשר אז להחליט מה מצביעים לפני־כן ומה אח"כ. שני צירים נגשו זה אחר זה אל השולחן הזה, וכל אחד מהם קרא הצעה. אני זוכר את העובדה הזו, ונזכר אני בשלוש המלים „והואיל" שנאמרו בהצעה, הדבר נרשם בפרוטוקול, ואין היו"ר יכול לומר שלא היתה הצעה. הוא חייב לקרוא אותה או לתת רשות לציר שהציע אותה לקראה שוב. איני יודע אם הצעה זו נפסלה, אך אני יודע, שהבאנו הצעה בכתב וזו נרשמה בפרוטוקול. (**קריאות מספסלי מפא"י**: איני יודע מדוע אתם חרדים כל־כך. קיימת הצעה, ויקראו אותה), ואני מבקש את היו"ר לפסוק: או שיובאו הצעות בפני הבית ויקראו אותן לפני ההצבעה, או שלא יובאו לפני הבית, אלא באמצעות הוועדה; אך אי אפשר שיתקיימו בלי יסוד הצעות שהובאו לפני הבית. אני מבקש להצביע את ההצעות. אין מתקבלת על הדעת צורת־בירור, בלי שתי־נתן אפשרות להביא הצעה. אני מקווה שהיו"ר לא יפסוק כך. (**קריאות מספסלי מפא"י**: הבא־נא את ההצעה).

היו"ר י. שפרינצק:

אני מוכן ללמוד סדרים, אבל איני מוכן ללמוד אי־סדרים. לא היה דיון אלא בשאלת שביתת הנשק והבעת אי־אמון לממשלה. לא היתה הצעה אחרת בכתב.

ד. צ. פנקס (החזית הדתית המאוחדת):

ברצוני להציע לסדר־היום. הצעתי היא, שיקראו עכשיו את ההצעה, שהגיש מר בגין וכן את ההצעה שהגיש מר בר־גיר, והבית יחליט על איזו הצעה הוא רוצה להצביע עכשיו ואיזו תעבור לוועדה. לא נוכל לעשות זאת בלי לדעת את תוכן ההצעות. מובן לי, שאין להעביר את הצעת אי־האמון לוועדה אלא מצביעים אותה במליאה, במישרין, ואילו את ההצעה לענין גופו יש, כנראה, להעביר לוועדה המתאימה. אבל, כדי שהדבר הזה לא ייעשה על דעת היו"ר לבדו. אני מציע להביא לתשומת־לב הבית את נוסח שתי ההצעות, והבית הוא שיחליט על איזה הצעת הוא יצביע ואיזו יעביר לוועדה.

היו"ר י. שפרינצק:

ראש־הממשלה הציע, שנדון בהצעת חבר הכנסת בגין. להצעת הממשלה יש זכות עדיפות. אך אני מקבל את הצעת מר פנקס ומעמידה להצבעה. (מ. ס נ ה: הצעתו אינה מתאימה לתקנון שלנו. סעיף 8 (א) של תקנון מועצת־המדינה קובע, ששום החלטה לא תועמד להצבעה אלא אם כן עברה דיון בוועדה). הכנסת סוברנית להחליט. אני מעמיד להצבעה את הצעתו של חבר הכנסת פנקס.

ה צ ב ע ה

בעד הצעת חבר הכנסת פנקס, שהבית יחליט על איזו הצבעה יצביעו בכנסת ואיזו מעבירים לוועדה — רוב
נגד — מיעוט
הצעת מר פנקס נתקבלה.

א. ציזלינג (מפ"ם):

אני מבקש להקריא את הצעת מר פנקס. אתה טוען נגד החלטת הכנסת. בבקשה לקרוא מן הפרוטוקול את הצעת מר פנקס או שנשאל על פיו.

היו"ר י. שפרינצק:

לפי הצעת מר פנקס תחליט הכנסת איך לנהוג. הצעת חבר הכנסת בגין אומרת: „הכנסת מחליטה להביע אי־אמון לממשלת מר בן־גוריון נוכח העובדה, שממשלה זו חתמה על הסכם שיעבוד עם עבדה של בריטניה, עם שליטה של המדינה המכנה את עצמה — ולחרפתנו הרבה, השם הזה מצא את אישורו במסמך רשמי, ונחתם על־ידי ממשלת ישראל — „הממלכה ההאשימית הירדנית", — והפקירה בידיו ובידי אדוניו הבריטיים שטח גדול של החלק המערבי של המולדת". הצעת סיעת מפ"ם, בהתאם לפרוטוקול, אומרת: „ומשום כך מציעה סיעתי את ההצעה הבאה: הואיל וחוזה שביתת־הנשק בין ממשלת ישראל וממשלתו של המלך עבדאללה משתמעת כהכרה בקיום „הממלכה הירדנית ההאשימית", כלומר בשליטתו של המלך עבדאללה על שטחים שבעבר־הירדן המערבי; הואיל וחוזה שביתת־הנשק מכיל סעיפים אשר למעשה דנים מראש את סיפוחם של שטחי ארץ־ישראל המערבית ושל העיר ירושלים לממלכת עבדאללה; הואיל וסיפוחים אלה משמעם התפשטות של האימפריאליזם האנגלו־אמריקני על חלק מארץ־ישראל, באשר ממלכת עבדאללה אינה אלא מדינה ואסאלית שהתחייבה להרשות הקמת בסיסים זרים בכל שטח הנכלל בגבולותיה — הואיל וחוזה זה מייצג את עובדת חלוקת הארץ, דוחה הכנסת את חוזה שביתת־הנשק שנחתם ברודוס ביום שלישי באפריל ש.ז."

שמענו את שתי ההצעות. נצביע איזו תועמד להצבעה בכנסת ואיזו תועבר לוועדה.

ד. צ. פנקס (החזית הדתית המאוחדת):

לאחר ששמענו את נוסח ההצעות עלינו להחליט על איזו הצעה נצביע במליאה ואם להעביר אחת מן ההצעות לוועדה. אני מציע לבית להצביע עכשיו על הצעת מר בגין ולהעביר לוועדה לשם דיון את הצעת מר בר־גיר. (ר ע ש ב א ו ל ם).

היו"ר י. שפרינצק:

עלי לקבוע לצערי, שזו היתה כוונתי התמימה בתחילה. לא ראיתי בדבר שום בעיה ועכשיו זו בעיה. אנחנו נצביע את שתי ההצעות; מקודם הצעת חבר הכנסת בגין.

מ. בגין (תנועת החרות):

אני דורש הצבעה שמית.

ה צ ב ע ה

בעד הצעת מר בגין לקיים הצבעה שמית — 19
נגד — 68

ההצעה לא נתקבלה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להביע אי־אמון לממשלה — 15
נגד — 64

ההצעה לא נתקבלה.

ה צ ב ע ה

בעד הצעת מ. בר־ניר — 19
נגד — 68

ההצעה לא נתקבלה.

ג. חוק להארכת תוקף של תקנות־שעת־חירום, תש"ט—1949

היו"ר י. שפרינצק:

לסדר העבודה של הערב. היה לנו סדר מוכן מראש ובו סעיפים, שעברו בוועדות ללא הסתייגות, ואפשר להצביעם. אתן את רשות הדיבור ליו"ר הזמני של ועדת־הכנסת.

י. הררי (היו"ר הזמני של ועדת־הכנסת):

ועדת־הכנסת, שאני שימשתי בה יושב־ראש זמני, דנה בתקנות לשעת חירום שתקפן יפוג בקרוב, ומציעה, בלי שהדבר ישמש תקדים כלשהו, להעביר את התקנית האלו לוועדות, בלי שתהיה קריאה ראשונה בבית. ועדת־הכנסת החליטה להעביר את תקנות־שעת־חירום: מס בלו על כוהל־מפוגל — לוועדת־הכספים; תיקון פקודת העיריות — לוועדת־הפנים; נכסי נפקדים — לוועדת־הכספים; תפיסת נכסים — לוועדת הכלכלה; בתי־חולים — לוועדת־השירותים; חוקת השיפוט תש"ח — לוועדת־חוץ־ובטחון; עבירות תנועה (דין חיילים) — לוועדת חוקה, חוק ומשפט; תיקון נזקי מלחמה בבתים — לוועדת־הכלכלה; ומאסר חיילים — לוועדת־חוץ־ובטחון. לגבי שתי התקנות לשעת־חירום — חוקת השיפוט תש"ח ומאסר חיילים, שוועדת־הכנסת החליטה להעבירן לוועדת־חוץ־ובטחון — ישנה הסתייגות של חבר הכנסת אידלסון.

י. אידלסון (מפ"ם):

אני מצטער מאד, שבתחילת עבודתנו עוסקים אנו בפלינום לעתים תכופות מדי בענינים ארגוניים־סידוריים. אבל דבר זה הכרחי כדי שאחר־כך לא נטעה בענינים מסוג זה. המדובר הוא בשתי תקנות, הנוגעות לחיילים. אך הענינים אינם נוגעים לענינים צבאיים. בזמן הוויכוח על חלוקת העבודה בין הוועדות סוכם, שהוועדות לא יהיו צמודות למשרד־הממשלה אלא לענינים. בהתאם להחלטת הרוב, צריך להעביר עכשיו את התקנות האלה לוועדת־הפנים ולוועדת־החוקה, ולא לוועדת־החוץ־והבטחון. אמנם גם לגבי הוועדה הזאת לא כתוב מה היא צריכה לעשות, ולכן ייתכן שלא יביאו אליה שום דבר; וייתכן שיאמרו, שהענינים הנ"ל אינם שייכים לה, ואז לא תוכל לדון בענינים שהיא צריכה לעסוק בהם.

אני מציע איפוא שבענין זה נתנהג בהתאם להחלטת הרוב שנתקבלה במליאה ושהיא בניגוד להצעתינו, ולכן, — יש להעביר את חוקת־השיפוט, תש"ח ומאסר חיילים לוועדת־החוקה ולוועדת־הפנים.

היו"ר י. שפרינצק:

נסתפק בזה שנשמע את נימוקי הוועדה ונצביע.

י. הררי (היו"ר הזמני של ועדת־הכנסת):

חבר הכנסת אידלסון מצא, כנראה, מקום לפרוע חוב ושוב לחזור על טענתו בקשר לוויכוח, אם הוועדות החליטו להעביר את חוקת־השיפוט תש"ח ואת חוק מאסר־חיילים לוועדת־חוץ־ובטחון, לאו דוקא מפני שהוועדה הזאת יותר קרובה לשר הַבִּטָּחוֹן. שר הבטחון יכול היה להופיע גם בפני ועדת־החוקה. היא החליטה מה שהחליטה, מכיוון שחוקת־השיפוט תש"ח זהו חוק הדן בבתי הדין הצבאיים, בענינים בצבא, בסדרי השיפוט של מפקדים בצבא — דברים הקשורים באופן הדוק למשמעת בצבא. וכן החוק לגבי מאסר חיילים דן על מקומות מאסר של חיילים, דבר שהוא בסמכותו של ראש המטה הכללי; ומשום ששני חוקים אלה עוסקים בצבא ובענינים הקשורים בבטחון, מצא רוב הוועדה לנחוץ להעבירם לוועדת־בטחון־וחוץ, ולא לוועדת־חוקה, ככי שהציע חבר הכנסת אידלסון.

ה צ ב ע ה

בעד הצעת־התיקון של מר אידלסון, למסור את חוקת־השיפוט תש"ח ותקנות מאסר חיילים לוועדת־החוקה ולוועדת־הפנים, ולא לוועדה לעניני חוץ ובטחון — 24
נגד — 47

ההצעה לא נתקבלה.

ד. סדר־העבודה של ועדות־הכנסת

היו"ר י. שפרינצק:

אני רוצה להודיע על סדר עבודת הוועדות.

ביום ג' ב־9 בבוקר מתכנסות שלוש ועדות: ועדת־העבודה; ועדת־חוקה, חוק ומשפט וועדת השיררותים הציבוריים.

ב־11 לפה"צ — ועדת־הכלכלה;
ב־4 אחה"צ — ועדת־הכנסת, ועדת־הפנים;
ב־5 אחה"צ — ועדת־הכספים;
ביום ד', ב־9 בבוקר — הוועדה לעניני חוץ ובטחון;
ב־10 בבוקר — הוועדה לחינוך ותרבות.

ה. חוק לתיקון פקודת המילוה העממי, תש"ט—1949

היו"ר י. שפרינצק:

נעבור למסקנות ועדת־הכספים.

ד. צ. פנקס (יו"ר ועדת־הכספים):

בוועדת הכספים נתקבל ללא הסתייגות „חוק לתיקון פקודת המילוה העממי, תש"ט — 1949". (ראה הצעות־חוק מס. 4)

חוק זה נתקבל בוועדת הכספים, כדי לאפשר בהגרלה הקרובה הראשונה של אגרות החוב של המילוה העממי להגריל את כל המספרים, שהממשלה רשאית להוציאם, כדי להקל על הפרוצדורה של ההגרלה וכדי להמשיך את מכירת האגרות.

היו"ר י. שפרינצק:

לא היו שום הסתייגויות. נעבור להצבעה.

ה צ ב ע ה

בעד אישור החוק לתיקון פקודת המילוה העממי, תש"ט—1949 — רוב
נגד — מיעוט
החוק אושר.

ו. חוק התקציב (אפריל 1949), תש"ט—1949

ד. צ. פנקס (יו"ר ועדת־הכספים):

כמו כן נתקבל בוועדת הכספים, בהסתייגות אחת הנוגעת לחלק של משפט, חוק תקציב (אפריל 1949) תש"ט — 1949 (ראה נספחות ע', 329).

מ. בדר (מפ"ם):

כנסת נכבדה, הסעיף הזה „שינויים בתקציב" מחולק לשני חלקים. בחלק הראשון נקבע, כי שר האוצר יהיה רשאי „להעביר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, כל סכום מסעיף־משנה אחד לסעיף־משנה אחר שבאותו סעיף הוצאה".

אם כן, באישורה של ועדת־הכספים הוגבלה סמכות האוצר לעשות בתקציב של המשרדים בראות עיניו, והנה כסתירה בא סעיף ב', האומר: „במידה שהדבר יידרש על ידי שינויים במיבנה של משרדי הממשלה או בתפקידיהם, רשאי שר־האוצר להעביר כל סכום הוצאה מסעיף או מסעיף־משנה אחד, לסעיפים או לסעיפי־משנה אחרים, בין שהם היו מפורשים בתוספת הראשונה לפקודת התקציב (ינואר־מארס 1949), תש"ט—1949, ובין שהם חדשים."

בנוסח המקורי חסרה אפילו הסכמה לכך, שרק מתוך הודעה לוועדת הכספים של הכנסת, יכול שר־האוצר להחליט כפי שיחליט. אנחנו סוברים שוועדת־הכספים רשאית וכן רשאית הכנסת להשתתף בזכרעות בקשר להקמת משרדים חדשים, מחלקות חדשות וכדומה.

אילו המדובר היה בהעברת מחלקות מרשותו של משרד אחד למשנהו, אפשר היה לקבל את הדעה, ששר־האוצר רשאי לעשות זאת עצמו על יסוד החלטת הממשלה, באשר סעיף־המשנה לא היה משתנה אלא בעליו. אך ברגע שבעל סעיף־המשנה רוצה לעשות שינויים בתוכו אין שר־האוצר יכול להרשות זאת בלי אישור ועדת־הכספים. ואם הכנסת—או מועצת־המדינה הזמנית לגבי הממשלה הזמנית—מצאה לנכון להגביל את פעולת השר הממונה על תקציב מסויים, כדי שלא יוכל לעשות בתקציב כרצונו והתנתה את הזכות לשינויים באישורו של שר־האוצר, הרי אין כל הגיון לשנות נוהג זה לגבי דברים, שהם הרבה יותר מרחיקים לכת מאשר שינויים החלים בתוך משרד כלשהו וכן השינויים החלים בתקציבו של משרד כלשהו.

אני סובר, שהוועדה הכירה היום במקצת בצידקת הצעותינו וכללה את הדבר הזה בתוך המונח: הודעת השר אל ועדת־הכספים של הכנסת. אך אין זה מכלל כל את הסתירה שבין סעיף א' לסעיף ב'. מהי כוונת ההודעה? השאלה היא, אם כוונת ההודעה לומר—כפי שהוסבר לנו בוועדת הכספים—שאם יערער חבר של ועדת־הכספים על החלטה המובאת בהודעה, יובא הדבר שוב לדיון ולאישור. במקרה זה יש להחליט — אחת משתים: אם רוב בממשלה ובבית הזה סובר, כי האופוזיציה תשתמש בכל הזדמנות, כדי לעורר את הוויכוח, הרי שהרוב בכנסת יעשה דבר הוגן ויקבל את ההצעה שלנו האומרת, שכל השינויים בתקציב המוגדרים בסעיף ב', יקבלו תוקף רק אחרי האישור שיינתן ע"י ועדת־הכספים. ואילו כל הצעה אחרת פירושה, כי אנחנו נאבד במו ידינו את הסמכות לדעת על הנעשה.

היו"ר י. שפרינצק.

רשות הדיבור ליו"ר הוועדה בשם הרוב.

ד. צ. פנקס (יו"ר ועדת־הכספים):

הרוב בוועדת־הכספים שם לב לכך, שהנדון הוא בחוק התקציב לחודש אפריל בלבד, וכן טם את לבו לכך, שהמדובר הוא בהעברות מוגבלות וכרוכות בשינויים שיחולו במבנה של משרדי הממשלה ובתפקידיהם. מבנם של משרדי הממשלה ותפקידיהם הובאו כבר לתשומת־לבו של הבית. הרוב סובר, שיש לאפשר למשרדים האלה, שמבנם שונה, ולשר־האוצר, לספק את הדרישות התקציביות בגבול התקציב המאושר ללא השהיות יתירות וללא צורך בקבלת אישור מוקדם ע"י ועדת־הכספים. מתוך כך ממליץ הרוב שבוועדת־הכספים לא לקבל את ההצעה, שהובאה ע"י חבר הכנסת בדר — „על פי אישור ועדת־הכספים של הכנסת", כי אם להסתפק בפיסקה האומרת: „מתוך הודעה לוועדת־הכספים של הכנסת".

ברור שבעקבות ההודעה יכול להתפתח ויכוח העשוי בסופו להגיע גם אל הכנסת, אך דבר זה לא יעכב את פעולות שר־האוצר, הנחוצות והדחופות, בהתאם למוגדר בסעיף 5 (ב).

לכן אני ממליץ על הנוסח שהוצע: „מתוך הודעה לוועדת־הכספים של הכנסת". (ז. ו ר ה פ ט י ג: הרי ענין זה היה כבר בדיון) אני רוצה לומר לחבר הכנסת ורהפטיג שלפנינו היתה הצעת תקציב לשלושה חדשים, ועתה דנו בהצעת התקציב לחודש אפריל בלבד.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של מר מ. בדר — מיעוט
נגד — רוב
התיקון לא נתקבל.

ה צ ב ע ה

בעד חוק התקציב (אפריל 1949), תש"ט—1949 — ר:ב
נגד — מיעוט
החוק אושר.

היו"ר י. שפרינצק:

לסדר עבודתנו: מחר ומחרתיים תתקיימנה ישיבות הוועדות. המליאה לא תתכנס, אך ייתכן שיהיה צורך לקרוא למליאה ביום ד' אחה"צ. חוק עובדי ממשלת א"י תקפו פג ב־10 באפריל — ועדת־הפנים תדון בחוק זה ואולי תספיק להכין אותו למליאה. ייתכן שהממשלה תביא לפנינו תוספת לחוק המעבר; ונוכל לפתוח בדיון כללי על התקציב.

הישיבה ננעלה בשעה 21.50.